

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Första Kammaren. N:o 28.

Tisdagen den 24 April.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Föredrogs å nyo Kongl. Maj:ts den 21 innevarande April bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående med Spanien afslutade handels- och sjöfartstraktater.

*Kongl. prop.
ang. handels-
och sjöfarts-
traktater med
Spanien.*

Friherre Klinekowström: Jag ämnar visst icke vid detta tillfälle återigen uppriva striden mellan frihandlare och protektionister, som utkämpades vid sista riksdagen och hvilken resultat var antagandet af den s. k. franska handels- och sjöfartstraktaten. Denna strid är förbi och följden deraf se vi nu, nemligen att regeringen ämnar ingå flera dylika traktater. Det är likvisst några förhållanden vid denna viktiga traktat, som jag icke kan underlåta att anmärka redan nu vid remissen af densamma. Hvad som dervid främst faller i ögonen, är att vederbörande embetsverk icke hafva blifvit hörda öfver den slutliga traktaten, sådan den af de respektive regeringarna blifvit antagen. Ehuru Kommerskollegium yttrat sig två gånger under den tid traktatens behandling i statsrådet varat, nemligen dels den 25 April 1882, dels den 1 Juli samma år, det senare yttrandet egentligen rörande den gamla traktatens prolongation, så kan jag dock icke af de tolf statsrådsprotokoll, som åtfölja den Kongl. propositionen, finna, att Generaltullstyrelsen blifvit hörd, hvilket ganska väl hade behöfts för att utreda de med förtullningen sammanhängande viktiga frågorna. Jag anser det vara så mycket mera beklagligt, att vederbörande myndigheters yttranden icke nu blifvit bilagda den Kongl. propositionen, som detta likväl skedde, när den franska handelstraktaten framlades på Riksdagens bord. Det hade äfven varit behöfligt, att det yttrande bilagts, som lär hafva afgifvits af norska Indre Departementet, af hvilket yttrande endast här och der i propositionen några utdrag förekomma och dessa dertill ganska knapphändiga.

Kongl. prop.
ang. handels-
och sjöfarts-
traktater med
Spanien.
(Forts.)

Hvad som dernäst är ganska märkligt och efter min uppfattning betydligt försvagar nyttan och behöfligheten af dylika handels-traktater, som den här ifrågasatta, är, att den långt från att gälla lika lång tid som den på samma gång avslutade sjöfartstraktaten, enligt hvad den Kongl. propositionen upplyser, icke skall vara längre än under fyra års tid, då deremot sjöfartstraktaten skulle räcka i nio år. Detta är så mycket mera att beklaga, som det naturligtvis blir oss nödvändigt att efter år 1887, då denna handels-traktat utlöper, på kanske ännu ofördelaktigare vilkor, förnya densamma, på det att den då ännu gällande sjöfartstraktaten skall kunna blifva af någon nytta. Detta är så mycket besynnerligare, synes mig, som Frankrike erhållit sin med Spanien förra året avslutade handelstraktat på 10 år; äfven vi borde väl då kunnat få vår handelstraktat på samma tid, för hvilken sjöfartstraktaten blifvit avslutad.

När man med uppmärksamhet genomläser de tolf statsråds-protokoll, som äro bifogade den Kongl. propositionen, så finner man, att den största och snart sagdt enda verkliga fördel, som med denna traktat kan vinnas, afser Norges bästa. De för Sverige ofördelaktiga förhållanden, som vid denna traktats behandling i statsrådet visat sig följa af densamma, äro af den beskaffenhet, att Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena icke en utan flera gånger under förhandlingarnas lopp bemödat sig om att få avsluta den ifrågasatta traktaten *ensamt* för Norge. Jag tror, att landet bör vara Hans Excellens tacksamt för dessa bemödanden, hvilka dock icke ledt till något resultat. Men det hade kunnat sättas i fråga, huruvida icke, då våra fördelar genom denna traktat blifvit i så hög grad förbisedda, man hade bort låta hvarje tanke på förnyandet af traktaten falla. Ty om ock Norge, hvilket icke lider tvifvel, har högst betydande fördelar af denna traktat, så anser jag de olägenheter, som för Sverige skulle uppstå af densamma, vara så betydliga, att Sverige icke borde, blott för att göra Norge till viljes och för att bevaka Norges fördelar, låta sig förleda att ingå på densamma. Sverige skulle derigenom verkligen göra sig skattskyldigt under Norge och jag skall snart komma till några sifferuppgifter, som torde göra det för hvar och en fullt klart, att det är ensamt Norge, som skulle draga fördelar af traktaten, och att Sverige skulle köpa denna för Norge fördelaktiga traktat med ganska betydliga uppoffringar. Om vi nemligen betrakta förhållandena i Sverige år 1881, sådana de förekomma i Kommerskollegii berättelse angående den utrikes handeln och sjöfarten; så finna vi att hela Sveriges export till Spanien utgjorde ett värde af 3,184,141 kronor och se vi efter, hvilka exportartiklar dervid voro de väsentligaste, finna vi, att det endast är jern- och trävaror; trävarorna ingå med ett värde af 3,080,428 kronor och jernet med 100,206 kronor. Dessa två artiklar utgöra snart sagdt hela exporten; de öfriga äro så obetydliga, att de knappt behöfva nämnas. Huru förhåller det sig nu med afseende å dessa exportartiklar med den vinst, som Sverige skulle draga af den ifrågasatta traktaten? Mig synes, att rege-

ringen hade varit skyldig att för Riksdagen framlägga en beräkning af denna vinst; men sannolikt har regeringen tyckt vinsten vara så usel, att det icke ens lönt mödan att omtala den, och deri kan regeringen hafva haft rätt. Jag har dock gjort mig den mödan att uträkna vinsten af den lättnad i tullafgifter för vår export till Spanien, som traktaten skulle tillförsäkra oss, mot om traktaten icke skulle komma till stånd, och dervid har jag funnit, att för trävaror, hvilka till större delen komma till Spanien i oarbetadt tillstånd, gäller enligt traktaten en tullsats af 2,08 pesetas (= francs) för hvarje kubikmeter, hvaremot om ingen traktat afslutas, den blir 2,75 pesetas per kubikmeter såsom hittills. Detta gör för samtliga trävaror, beräknade till samma exportbelopp som år 1881, om ingen traktat blir utaf, 326,625 pesetas och enligt den erbjudna traktaten 247,047 pesetas; skilnaden 79,578 pesetas eller 67,296 kronor är icke särdeles stor. Beträffande jern- och stålvarorna så finnas särskilda tullsatser för olika slag af dem; således skulle tullungälderna för vår *stångjernsexport* uppgå till 69,602 pesetas utan traktat mot 46,312 pesetas med traktat; för *plattjern* respektive 1,456 pesetas och 968 pesetas; för *plåtar* 4,536 pesetas mot 3,376; för *stål* 1,196 pesetas mot 795; för *trämassa*, som i icke obetydlig grad exporteras till Spanien, skulle tullafgifterna utan traktat blifvit 262 pesetas och om traktaten antages 209 pesetas. Således skulle, om ingen traktat afslutas, hela vår export till Spanien hädanefter betala en sammanlagd afgift af 403,677 pesetas och enligt den erbjudna traktaten 298,707 pesetas; skilnaden är 104,970 pesetas motsvarande 75,578 kronor. Detta är hela *vår* vinst på den ifrågasatta traktaten, men förlusterna, som ganska riktigt angifvas i Kongl. Maj:ts proposition, uppgå för år, beräknade efter 1881 års export, till 320,081 kronor. Jemför man denna vinst af den erbjudna traktaten med de förluster, som vi tillföljd af densamma skulle göra, så finna herrarne, att förlusten är högst betydlig mot den ringa vinsten.

De artiklar, som importerats från Spanien, äro af ganska ringa betydelse, om man undantager artiklarne: korkbark, fikon, bomolja, russin och vin; men af dessa beröres artikeln fikon icke alls af traktaten, antagligen därför att den är en transitoartikel från Smyrna, och hvad beträffar bomolja, har det icke heller ifrågasatts att förändra tullen derå. Således är det endast kork och korkbark, russin och vin, som vi hafva att nu fästa oss vid. Värdet af hvad som utaf dessa varor importerats hit till Sverige har i Kommerskollegii berättelse upptagits till 819,685 kronor, och om man jemför detta värde med den minskning i tull, som enligt traktaten skulle uppkomma å dessa artiklar, skall hvar och en lätt finna, att förlusten uppgår till ett fruktansvärdt belopp. Då nu Sverige skall göra sådana uppoffringar endast för Norges skull och till dess fördel, så hade man kunnat vänta, att regeringen för svenska Riksdagen framhållit dessa Norges fördelar, så mycket mera som norska Indre Departementet, enligt hvad jag förmodar, redogjort för den vinst och den förlust, Norge kommer att röna af traktaten. Af tidningsnotiser, som man får anlita i brist på

*Kongl. prop.
ang. handels-
och sjöfarts-
traktater med
Spanien.
(Forts.)*

*Kongl. prop.
ang. handels-
och sjöfarts-
traktater med
Spanien.
(Forts.)*

andra uppgifter, dem Riksdagen varit berättigad att fordra, framgår emellertid, att den förlust, norska statskassan gör i tullinkomster till följd af traktatens bestämmelser, uppgår årligen till 285,000 kronor; hvaremot Norge, som får en nedsättning af omkring tio procent i tullen å klippfisk, hvilken årligen skeppas till Spanien till ett värde af omkring nio millioner kronor, gör genom den nya tullen en årlig vinst af omkring 900,000 kronor. Hvar och en kan af dessa summor inse, att Norges vinst af traktaten är ofantlig i jämförelse med Sveriges och att Norges uppoffringar för traktatens ingående icke på långt när uppgå till ett belopp, som Sverige får vidkännas af samma anledning. Häraf framgår enligt mitt förmenande, fullt tydligt, att frågan är en *norsk* fråga och icke en svensk. Jag vill visst icke klandra Herr Utrikesministerns yttranden i de olika statsråd, i hvilka denna fråga förevar till behandling. Han är nemligen af sin embetspligt ålagd att skydda och försvara äfven Norges rätt och bästa, emedan han, såsom bekant är, har att föredraga både norska och svenska mål rörande utrikes ärenden. Men hvad som synes mig märkligt är, att Chefen för Finansdepartementet, som i det första statsråd, som hölls i denna fråga, stod på Sveriges bästa och särskildt motsatte sig nedsättning i tullen på de s. k. starka vinerna, derefter kunnat låta sig förmå att steg för steg, såsom statsrådsprotokollen utvisa, förbise Sveriges verkliga intresse till den grad, som skett, för att skydda och befordra och införa Konungen förordade speciellt norska intressen. Enligt mitt förmenande är dock Chefen för Finansdepartementet en uteslutande svensk embetsman och Norge hade i Utrikesministern och i det sammansatta svenska och norska statsrådet tillräckligt nitiske målsmän för de norska intressena, utan att äfven Chefen för Finansdepartementet behöfde sluta sig till deras antal. Så har han likväl gjort, såsom en hvar kan öfvertyga sig om genom att läsa hans yttrande rörande Norges fördelar och hurusom Sverige borde uppgifva sina egna fördelar för att befordra Norges intressen. Ett sådant tillvägagående från hans sida kan jag icke gilla. Jag har gjort rika utdrag ur protokollen rörande dessa frågor, som jag nu helt kort sysselsatt mig med. Det blir nog tid till att tala utförligare derom, när frågan kommer tillbaka från Bevillnings-Utskottet, och att då egna dessa sorgliga frågor en noggrannare behandling. Enligt mitt förmenande har, såsom jag redan nämnt, Chefen för Finansdepartementet på ett högst betänkligt sätt eftersatt våra intressen i detta fall. Ut i statsrådsprotokollet för den 9 December 1882 yttrar han, att hvarje äfven den minsta nedsättning i vintullen visserligen må betraktas såsom ett steg i motsatt riktning mot de grundsatser, som man tillämpar och framgent möjligen i än större omfattning vill tillämpa i fråga om de inhemska spritdryckerna. "Men", fortsätter han, "i samma mån det steg, som är i fråga att taga i syfte att ytterligare nedsätta vintullen, göres större, i samma mån måste ock betänkligheterna ökas hos den, som af Eders Kongl. Maj:t mottagit förtroendet att i första hand införa Eders Kongl. Maj:t yttra sin mening i de ämnen, som beröra landets skatteväsende, och hvilken

derför i främsta rummet måste taga hänsyn till det för upprätthållande, så långt möjligt är, af rättvisa och billighet i beskattningsväsendet nödiga sambandet mellan denna lagstiftnings särskilda delar. Det är därför jag icke heller kan låta de äfven för mig högst afsevärda unionelt politiska skälen vara bestämmande så långt, att jag för min del kan förorda en större nedsättning af vintullen, än redan af Eders Kongl. Maj:ts medgifvits.“ Det är så mycket märkvärdigare, att han i fråga om tullen på vin, hvilket utan tvifvel är den viktigaste bland dem, som skulle nedsättas, kommit till ett sådant resultat, som tariffen visar, eller att tullen skulle nedsättas till 15 öre per liter för vin, alla slag, som Spanien redan den 13 November 1882 ville träffa öfverenskommelse derom, att tullen skulle bestämmas till olika belopp allt efter varans godhet och styrka och dessa belopp föreslogos då af de spanska underhandlarna för ordinära viner af högst 20 procent alkoholhalt till 2 pesetas; för Sherry och likställda viner samt ädlare viner af högst 20 procent alkoholhalt till 10 pesetas, samt för vin, alla slag, af mer än 20 procent alkoholhalt till 20 pesetas, allt vare sig å fat eller buteljer och allt per hektoliter (= 100 liter).

Chefen för Finansdepartementet har emellertid ansett den af Spanien föreslagna olika rubriceringen vara omöjlig att praktiskt tillämpa. Innan Chefen för Finansdepartementet inför Konungen i statsrådet afgifvit en sådan förklaring, hade det enligt mitt förmenande varit af vigt, att det embetsverk, som frågan närmast rör, eller Generaltullstyrelsen, fått tillfälle afgifva upplysningar i ämnet, hvilka upplysningar sedermera kunnat framläggas för Riksdagen. Sådant har han icke ansett det nödigt och illa nog har regeringen kollektivt icke heller ansett det nödigt. Vål vet jag, att Herr Themptander, innan han blef statsråd, varit embetsman i Generaltullstyrelsen; men nog tror jag, det hade varit tjenligare, om han hänskjutit denna fråga till Tullstyrelsen, än att, såsom han nu gjort, kategoriskt afklippa dessa för oss så viktiga vintullar på det sätt, de spanska underhandlarna sjelfva föreslagit.

Såsom jag redan nämnt, blir det framdeles tillfälle att mera sysselsätta sig med dessa frågor, men jag har ansett mig redan nu böra fästa Bevillnings-Utskottets uppmärksamhet på de förhållanden, jag påpekat, och önskvärdheten deraf, att norska Indre Departementets yttrande i ämnet varder Utskottets betänkande bifogadt. Jag anhåller, att dessa mina anmärkningar måtte rå åtfölja den Kongl. propositionen vid dess remitterande till Utskottet.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och den Kongl. propositionen jemte det i anledning af densamma nu afgifna yttrandet hänvisades till Bevillnings-Utskottet.

Föredrogs å nyo och hänvisades till Lag-Utskottet Kongl. Maj:ts den 21 i denna månad bordlagda nädiga proposition till Riksdagen

*Kongl. prop.
ang. handels-
och sjöfarts-
traktater med
Spanien.
(Forts.)*

med förslag till förordning angående förändrad lydelse af 30 och 148 §§ Strafflagen för krigsmakten den 7 Oktober 1881.

Föredrogos å nyo och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Kongl. Maj:ts den 21 innevarande månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen med förslag till ändringar i gällande tulltaxa.

Föredrogs å nyo och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 21 innevarande April bordlagda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående öfverlåtande på Vesterviks stad af lägenheten Stegeholm eller Slottsholmen i Lofta socken och Tjusts härad af Kalmar län;

2:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter Elisabeth Noréus;

3:o) angående försäljning af hemmanet Neder Jerfva N:o 2 i Solna socken och Danderyds skeppslag af Stockholms län; samt

4:o) angående pension å allmänna indragningsstaten för framlidne Professoren F. A. Cederschiölds enka.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran Bevillnings-Utskottets den 21 i denna månad bordlagda betänkande N:o 6, angående stämpelafgiften.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, N:o 22, till Konungen angående Riksdagens beslut i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående skyldighet för ny egare af jord att svara för utflytningsbidrag m. m., som vid laga skifte blifvit bestämdt.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts att Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6 skulle sättas sist å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $1\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 25 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Föredrogs ånyo Konstitutions-Utskottets den 20 och 21 innevarande April bordlagda memorial N:o 5, med förslag till ändring af § 53 Riksdagsordningen. *Ifrågasatt ändring af § 53 Riksdagsordningen.*

Herr von Möller: Kammaren är så glest besatt, att det synes, huru litet intresse man fäster vid Konstitutions-Utskottets förslag om grundlagsförändringar.

Jag vill blott anmäla, att jag icke var närvarande vid detta besluts fattande i Utskottet. Hade jag varit närvarande, så hade jag både i denna och i nästföljande fråga deltagit i Herr Afzelius' reservation. Jag anser nemligen, för min del, att detta grundlagsförändringsförslag icke är af behofvet påkalladt. Det är hvarken "högst nyttigt" eller "högst nödvändigt", hvarför jag, för min del, icke kan underlåta att yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Hallenborg: Jag har icke af den siste talarens yttranden funnit någon anledning söka att uppträda till försvar för Utskottets betänkande, utan får derföre inskränka mig till att helt enkelt yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner: Det händer ganska lätt under lugna och jemförelsevis lyckliga tider, att man förgäter gångna tiders lärdomar och erfarenheter och således tror, att man kan lagstifta endast med hänsyn till nuvarande förhållanden utan någon tanke på hvad som varit hafver, och att de skäl, hvarför det ena eller det andra stadgandet influtit i grundlagen, äro af en mindre vigtig art. Derföre att dessa skäl icke så mycket göra sig gällande på senare tider, tilltror man sig kunna föreslå ändringar lätt nog i gamla stadganden. Konstitutions-Utskottet har nu tyckt, att det icke skulle vara af så särdeles stor betydelse, om statsrådets ledamöter, då de utöfva regeringen, skulle få vara närvarande vid Riksdagens

*Ifrågasatt
ändring af §
53 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

förhandlingar, och en reservant, som motiverat sin reservation, har visserligen inskränkt detta i någon mån, men dock ansett äfven han, att en förändring i någon mån kunde vidtagas. För min del anser jag, att en ändring, sådan den nu föreslagen är, alldeles icke behöfves, utan förmenar tvärtom, att ifrågavarande stadgande, sådant det nu finnes, bör bibehållas och kan vara af mycket stor vigt. Då det först intogs i grundlagen år 1809, skedde det i liflig åtanke, af hvad som hade passerat; de deraf hemtade lärdomarna inverkade i hög grad på 1809 års lagstiftningsarbete i fråga om grundlagen, och det var på goda skäl, som man införde det stadgande, som nu är i fråga. Man erinrade sig t. ex. huruledes i forna tider — det var icke längre tillbaka än under Gustaf III:s regering — det fans en monark, som icke tvekade att med användande af sin personliga makt och prestigen af sin närvaro samt omöjligheten för Riksdagen att utvisa honom från sina sammankomster genomdrifva åtskilliga förändringar. Må man anse 1772 års förändring nyttig och nödvändig; kanhända så var den gången, ehuru rätten då måste böja sig för våldets makt. Men år 1789 var det alldeles icke till landets nytta, som Förenings- och säkerhetsakten genomdrefs på så sätt, att konungen bortvisade adeln från rikssalen, äfvensom han sedermera vid ett annat tillfälle instälde sig på Riddarhuset och i strid med ridderskapets och adelns beslut tvang dem att antaga det, som han önskade och ville genomföra. Med tanken på allt detta var det klart, att de, som skrefvo våra grundlagar, ansågo nödvändigt att i möjligaste mån skydda Riksdagen för sådana tilltag.

Vidare erinrade man sig äfven, huruledes under den s. k. "Frihetstiden" riksråden kallades ned till ridderskapet och adeln och der underkastades ett slags förhör, och ville de icke böja sin mening under ståndens, så tvungos de genom det inflytande, som Riksdagen på dem utöfvade, och de visste ganska väl, att om de icke fogade sig, skulle straffet följa. På så sätt utöfvade Riksdagen en påtryckning och ett våld på riksråden, som icke kunde vara gagneligt för samhället. I våra dagar är det möjligt, att Riksdagen icke vidare skulle hafva att befara något öfvergrepp från den andra statsmaktens sida, och jag medgifver, att stämningen inom tidsandan går i den rigtningen, att man kan antaga att sådant icke skall ske. Men af stor vigt för landet är, att de herrar och män, som hafva förtroendet att utgöra Konungens råd, och som vid många tillfällen hafva styrelsemakten helt och hållet eller i någon mån sig anförtrodd, icke tvingas att fästa större afseende vid Riksdagens åsichter, än som är gagneligt och nödvändigt. Det är vida nyttigare, att dessa herrar och män få fatta sina beslut lugnt och slippa blifva konfronterade med en församling, hvars ord möjligen för dem kunna blifva så bindande, att de utan möjlighet af vidare pröfning inverka på deras åsichter och meningar och således hindra dem att så föra riksstyrelsen, som vederborde. Nu torde man kunna säga, att det icke är så farligt, om statsrådets ledamöter skulle kunna vara närvarande. Men då de utöfva riksstyrelsen med konungslig makt och myndighet, är det väl det-

samma som, om Konungen sjelf vore närvarande, ty de representera då Konungen och konungamakten, och då fordrar omsorgen om deras sjelfständighet, som bör noga bevaras, att de icke här skola behöfva uppträda och, måhända föga beredde, tvingas deltaga i beslut, dem de saknat tillfälle att lugnt öfvertänka. Om man vidare besinnar, att Riksdagens beslut i de flesta frågor skola underställas just dessa personers afgörande, hvilka då föra regeringen, då vill jag fråga, om det är rätt och lämpligt, att de här förut hafva varit närvarande och tvingats att under hettan af en debatt uttala meningar, deraf de kanske blifva ganska illa bundna. Nu säger man också, att vid de tillfällen, då de icke föra regeringen med full konungslig makt och myndighet, utan endast såsom tillförordnad regering, då Konungen t. ex. reser till Norge och dylikt, skulle det betyda mindre. Men det är icke fallet, ty de kunna på sätt och vis verkligen hafva mera makt i en sådan tillförordnad regering, än då de föra riksstyrelsen såsom rent af regerande. Ty grundlagen inskränker i förra fallet deras makt i några hänseenden, visserligen obetydligt, men det finnes dock en inskränkning; men då Konungen reser till Norge eller Skåne och en tillförordnad regering tillsättes, då beror dessa herrars makt af den instruktion, som Konungen utfärdar, och man skulle kunna tänka sig, att denna instruktion kunde omfatta till och med sådana saker, som de icke få handlägga, då de föra regeringen med full konungslig makt och myndighet. Utskottet har äfven anfört såsom skäl, att det skulle vara så oegentligt, "att en såsom ledamot i den tillförordnade regeringen tjenstgörande departementschef för att kunna öfvervara Kamrarnes öfverläggningar vid behandlingen af vederbörande departements hufvudtitel eller andra viktiga frågor, måst utträda ur regeringen och ersättas af annan tillkallad statsrådsledamot", och att det "icke heller torde vara rätt väl förenligt med den karaktär lagstiftaren velat gifva åt detta styrelseorgan, hvars maktutöfning lärer böra grunda sig endast på Konungens omedelbara förordnande". Detta är ett resonnement, som får stå för Utskottets räkning, men som jag föreställer mig har tillkommit genom något förbiseende af Utskottet och icke kan vara allvarligt menadt. Ty för så vidt förordnandet grundar sig på Konungens omedelbara förordnande, och den bör grunda sig derpå, så inhemta vi af alla Konungens bref, hvarigenom denna regering tillsättes, att Konungen förklarar, att, derest förfall för någon ledamot skulle inträffa, så skall någon annan af statsrådets ledamöter i hans ställe inträda och deltaga i regeringen. Då således ett sådant ombyte sker, är det lika mycket på grund af Konungens förordnande, som den nye ledamoten inträder i regeringen, som de andre sitta der. För öfrigt är det ingenting, som ett land bör så hålla på som sina grundlagar och deras innehåll och särskildt den viktigaste af dem eller Regeringsformen, som bestämmer förhållandet de båda statsmakterna emellan. Det är sant att här gäller det Riksdagsordningen, men äfven den är grundlag och bör således icke utan nödtvång ändras. Det är en mycket dålig vana att vilja företaga sig att utan bindande skäl,

*Ifrågasatt
ändring af §
53 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af §
53 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

endast på grund af hugskott och tycke föreslå grundlagsförändringar. Konstitutions-Utskottet har visserligen efter grundlagens bud rättighet att granska grundlagens innehåll och föreslå de ändringar deri, som det finner högst nödiga och nyttiga. Ordet "högst" är tillagdt, det står icke nödiga och nyttiga, utan *högst* nödiga och nyttiga, det vill säga så nödiga och nyttiga, att de icke gerna kunna undvaras, utan att förändringarne ovilkorligen äro af behovet påkallade. Hvarje förändring, som Utskottet i annat fall föreslår, är således, såsom obehöflig, otillbörlig och har tillkommit i strid med grundlagens mening och bör icke vinna Riksdagens bifall. Nu vågar jag påstå, att det icke kan styrkas eller bevisas, att den nu föreslagna förändringen är högst nödig eller nyttig, man torde tvärtom kunna påstå, att den kan blifva skadlig och således visst icke bör antagas och komma till kraft och verkan.

För denna gång torde jag nu få sluta mitt anförande med att yrka afslag å Konstitutions-Utskottets förslag. När jag fått höra hvad Utskottets ordförande har att säga, och i fall omständigheterna dertill föranleda, torde det tillåtas mig att få upptaga hans yttrande och försöka att litet granska detsamma. Men för närvarande måste jag yrka afslag på den, enligt mitt förmenande, onödiga och obehöfliga förändringen.

Friherre Klinckowström: Att döma efter det initiativ, som Konstitutions-Utskottet nu tagit sig den friheten att framlägga för Riksdagen i det ifrågavarande förslaget till ändring af grundlagen, måste man beklaga, att Utskottet, när det tog sig före att granska våra grundlagar och föreslagit de ändringar deri, som Utskottet ansett högst nödiga och nyttiga, icke stannat på mera högst nödiga och nyttiga ändringar än denna nu ifrågasatta. Litet hvar har på senare tider kommit till den öfvertygelsen, att Konstitutions-Utskottet endast är en sinekur inom riksdagen, och jag gissar, att Utskottet, som haft litet eller intet att göra, har tagit sig före att taga ett eget initiativ. Jag blott beklagar, att valet olyckligtvis fallit på denna sak och icke på någon mera nyttig och nödvändig. Jag vill visst icke sätta mig emot, att, när statsråden föra riksstyrelsen för omyndig konung, de då icke få deltaga i Kamrarnes öfverläggningar eller närvara dervid. Men denna förändring kunde, på sätt en reservant har angifvit, mycket väl låta sig göra utan denna stora apparat af förändring af paragrafer i Regeringsformen och Riksdagsordningen. Men deremot synes det mig vara väl hårdt, att, när en till tronföljden närmast berättigad prins enligt 39 § Regeringsformen för riksstyrelsen, han icke ens skall vara tillåten att få åhöra Kamrarnes öfverläggningar. Det kan väl icke vara någon af herrarne obekant, att han har tillåtelse att läsa referaten derom i tidningarna, och det veta vi litet hvar, att oftast äro dessa referat af den beskaffenhet, att de alldeles icke troget återgifva Kamrarnes förhandlingar. Hvarföre skall man då hindra den till tronföljden närmast berättigade prinsen, när han för regeringen, att öfvervara och åhöra de verkligt sanna öfver-

läggningarna, såsom de passera? Det finner jag verkligen vara alltför afundsjukt på det goda, som Kamrarnes öfverläggningar kunna medbringa. Jag skulle väl kunna gå ännu längre, mina herrar! Ty jag finner det verkligen obilligt och orättvist, att icke till myndiga år komne prinsar af det Kongl. huset hafva rättighet att icke blott öfvervara Kamrarnes förhandlingar, utan äfven att deltaga i öfverläggningarne på samma sätt, som nu är tillåtet för de ledamöter af Konungens råd, som icke äro medlemmer af Kamrarne. I åtskilliga konstitutionella stater är en sådan tillåtelse medgifven för prinsar af det Kongl. huset, och jag vet icke hvad ondt derutaf skulle uppstå; men deremot snarare kunde mycket godt åstadkommas för dem och deras politiska uppfostran. I en framtida riksdag kommer jag måhända att aflemna en motion i detta ämne, emedan jag finner, att det är en förändring, som är både mycket nyttigare och nödvändigare än den nu föreslagna. Såsom frågan nu står, förener jag mig med reservanten, Herr Afzelius, i de åsikter, som han uttalat angående den förändring. Utskottet nu har föreslagit.

*Ifrågasatt
ändring af §
53 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Hallenborg: Den siste ärade talaren beklagade sig deröfver, att referaten rörande öfverläggningarne i Kamrarne icke vore fullständiga. I så fall borde han vara tacksam, ty skulle hans nu hållna anförande fullständigt återgifvas, så skulle de, som läsa det, icke få klart för sig, hvad han menade. Han har yttrat sig emot den föreslagna förändringen, men tyckte ändå, att det var obilligt, att den till tronföljden närmast berättigade prinsen icke skulle få vara närvarande vid Riksdagens förhandlingar. Han ansåg till och med, att prinsar af konungahuset borde icke blott få åhöra, utan äfven deltaga i öfverläggningarne. Med ett ord, han yttrade sig så, att det är omöjligt att veta, om han icke skulle vara för Utskottets ändringsförslag i mycket vidsträcktare grad än någonsin Utskottet sjelft. Emellertid tyckes det mig ligga i sakens natur, att, när den närmast tronföljden berättigade prins enligt 39 § Regeringsformen för regeringen, samma stadgande må gälla för honom som för Konungen, nemligen att han icke får närvara vid riksdagens öfverläggningar. Hvad nu sjelfva denna sak beträffar, skall jag be att få i herrarnes minne återkalla, hurudana förhållandena voro, innan den nya Riksdagsordningen tillkom. Det fans förut icke något stadgande i Riksdagsordningen, som tillät Konungens rådgifvare att deltaga i Riksdagens öfverläggningar. De kunde dock naturligtvis vara närvarande på grund deraf, att de voro ledamöter af stånden. Då 1866 års Riksdagsordning införde ett dylikt stadgande, så skedde det derföre, att man ansåg förenligt med ett konstitutionelt statskick, att Konungens rådgifvare så mycket som möjligt skulle få tillfälle att vara tillsammans med representationens ledamöter för att så väl offentligen framställa sina åsikter för Riksdagen och meddela de upplysningar, som kunde vara nödvändiga, som för att enskildt lära känna representanterna och derigenom inhemta närmare kändedom om förhållandena inom landet. Det måste, enligt mitt förmenande,

Ifrågasatt
ändring af §
53 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

vara oegentligt, att, då tillträdet till riksdagens förhandlingar sålunda blifvit ansedt såsom något önskvärdt och för samarbetet emellan regering och representation väl behöfligt, ett stadgande ännu finnes kvar i Riksdagsordningen, som gör, att vid de viktigaste tillfällen under riksdagen statsrådsledamöterna skola vara förhindrade att vara tillstädes, då de äro ledamöter icke allenast i riksstyrelsen, utan äfven af den tillförordnade regeringen; enligt min åsigt skulle de verkligen i senare fallet vara dertill oförhindrade med den tydning, jag vill gifva 53 § Riksdagsordningen, der endast ordet riksstyrelsen är nämndt. Men detta stadgande har blifvit tolkadt så, att äfven då de äro ledamöter i en tillförordnad regering, få de icke vara tillstädes. Man har sagt, att det skulle vara så farligt, att detta medgifvande gafs Konungens rådgifvare, då de äro ledamöter i sjelfva riksstyrelsen. Men jag hemställer, om det verkligen kan vara någon våda förenad dermed. Kan man tänka sig, då grundlagen bjuder, att statsrådets ledamöter få vara närvarande vid alla andra tillfällen, att, från det ögonblick de inträda i riksstyrelsen, deras tänkesätt och handlingssätt skulle blifva så förändrade, att från att det förut varit önskligt att de voro i riksdagen tillstädes, det nu skulle blifva farligt för riksdagens sjelfständighet? Jag tycker, att ett sådant stadgande är så antiqveradt, att det innebär en förödmjukelse för representationen, liksom om den skulle känna sig så svag, att den icke vågade tillåta statsrådets ledamöter vara närvarande af fruktan för att de skulle inverka på dess sjelfständighetskänsla och handlingsfrihet. En ärad talare ansåg, att detta stadgande hade tillkommit såsom ett skydd för regeringen mot representationen. Men jag anser, att man äfven i det fallet icke behöfver känna någon oro, ty regeringens ledamöter och Riksdagens kunna vara tillsammans under alla möjliga förhållanden, utan att det på något sätt har några menliga följder. Ingen lär kunna på ett obehörigt sätt inverka på den andres tänkesätt eller handlingsfrihet. Vidare har samme talare fäst sig derved, att Utskottet sagt, med afseende på den omständigheten, att en statsrådsledamot går in i regeringen och den andra ur, att det är oegentligt. Det är icke i den mening oegentligt, att det är olagligt, ty Konstitutions-Utskottet vet mycket väl, att, då Konungen utfärdar instruktion för regeringen, han också medgifver den att få komplettera sig sjelf i händelse af förfall för någon tillförordnad ledamot. Men Utskottet har ansett att med "förfall" borde menas förfall af mera allvarlig natur än det, att ett statsråd skall behöfva vara tillstädes i riksdagen vid föredragning af den hufvudtitel, han skall försvara. Ty det står icke i Riksdagsordningen föreskrifvet, att han *skall* vara tillstädes vid sådana tillfällen. Det är således icke någon skyldighet för honom att vara närvarande, och han kan följaktligen icke anses hafva något laga förfall, som bör berättiga honom att utträda ur den tillförordnade regeringen för att infinna sig i Kamrarne. Det är därför jag anser, att ledamöterna i den tillförordnade regeringen böra sitta der på grund af Konungens eget förordnande, och att ett förfall för dem bör vara af den beskaffenhet,

att det är ett *laga* förfall. Det kan derföre, enligt min åsigt, icke vara annat än olämpligt, att statsrådets ledamöter skola på det sättet behöfva, det ena statsrådet en vecka, det andra den andra, ömsom utträda och ömsom åter inträda i den tillförordnade regering, som konungen tillsatt, mången gång för en ganska lång tid. Det stadgande, som här infördes i Riksdagsordningen 1810, hade naturligtvis tillkommit på grund af den omständigheten, att Gustaf III hade tillåtit sig dessa åtgärder, som redan hafva blifvit nämnda. Enligt min åsigt hade 1809 års grundlagsstiftare bort stanna vid att förbjuda Riksdagen att öfverlägga i Konungens närvaro och icke göra denna inskränkning för statsrådets ledamöter i riksstyrelsen. Den makt, riksstyrelsen har enligt 39 §, är i visst fall ganska inskränkt, och den förmåga att imponera på riksståndens ledamöter, som kunde finnas hos en konung, stod visserligen icke riksstyrelsens ledamöter, vare sig kollektivt eller hvar och en för sig, till buds.

*Ifrågasatt
ändring af §
53 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Den ärade talaren sade vidare, att Utskottet utan bindande skäl, endast af egna hugskott föreslagit ifrågavarande ändring i grundlagen. Detta är ett starkt uttryck, som får stå för hans räkning. Utskottet har vida oftare fått uppbära förebräelser för dess uraktläthenhet att föreslå grundlagsändringar än för det sådana blifvit framställda i otid, och om man vill göra sig besvär att genomläsa Utskottets betänkanden, skall man finna, att största delen deraf innefatta afstyrkande af begärda förändringar.

Jag anser emellertid, att det är både högst nödigt och nyttigt att på allt sätt söka åstadkomma en liflig samverkan emellan regering och representation, och ur den synpunkten är den föreslagna förändringen väl värd att godkännas.

Det har blifvit sagdt, att ledamotskapet i Konstitutions-Utskottet är en sinekur. Derom kan ingen annan döma än den, som själf deltagit i Utskottets arbeten. Den, som gjort detta, vet att Utskottets ledamöter hafva mera besvär med de förslag, som dit remitteras, än förslagsställarne sjelfva, och att Utskottet icke sparar någon omsorg för att lemna ett godt arbete, för hvilket det i allmänhet skördar föga eller intet erkännande.

Jag anhåller, att detta förslag måtte antagas att hvila till grundlagsenlig behandling af en kommande Riksdag.

Herr vice Talmannen: Jag har visserligen icke deltagit i det nu föredragna betänkandet, emedan jag under största delen af denna riksdag endast till namnet tillhört Konstitutions-Utskottet. Men vid förra riksdagen förekom öfverläggning i samma syfte, och jag var då af samma tanke, som nu blifvit återgifven i det förevarande betänkandet. För mig synes det vara alldeles gifvet, att den föreslagna grundlagsförändringen afser att afhjelpa en verklig praktisk olägenhet eller den, att då den så kallade "lilla regeringen" är tillsammans, medan riksdag pågår och Kongl. propositioner der förekomma till behandling, det ena ombytet efter det andra i den tillfälliga regeringen måste ske, hvilket ju alldeles icke kan vara för ärendena önskligt. Ändå större skulle olägenheten blifva,

Ifrågasatt
ändring af §
53 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

om man kunde tänka sig det förhållande, att under en längre tid statsrådets ledamöter skulle föra regeringen med kunglig makt och myndighet och dervid alldeles vara uteslutna från allt deltagande i Riksdagens förhandlingar, i hvilket fall således Riksdagsordningens föreskrift, att statsrådets ledamöter ega vara närvarande i Kamrarne, skulle komma att alldeles tillintetgöras.

Jag kan icke fatta, hvarifrån förslag om en sådan förändring som den ifrågavarande skulle lämpligare kunna komma än just från Konstitutions-Utskottet, som har till åliggande att granska grundlagarne. Och då reformen icke har någon som helst betydelse i afseende på statsmakternas inbördes maktställning, utan endast afser att afhjelpa ett praktiskt behof, så kan jag för min del icke annat än understödja densamma och anhåller derfore, att förslaget må förklaras hvilande.

Friherre Klinckowström: Det var endast för att bemöta ett yttrande af Konstitutions-Utskottets ordförande, som jag begärde ordet. Han talade först derom, att jag klagat öfver, att tidningarne icke *fullständigt* redogjorde för de yttranden, som afgåfvos i Kamrarne. Jag vet icke, huru uppmärksam han var på mina ganska tydligt uttalade ord. Men jag har icke sagt något sådant. Jag sade, att tidningarne beklagligen understundom icke haft *trogna* referat af hvad som passerat i Kamrarne; och detta torde Utskottets ordförande finna vara något olika mot hvad han behagade yttra.

Dessutom fälde han ett annat yttrande, som förvånade mig. Han sade, att på det sätt, som grundlagen numera "*tolkas*", statsrådets ledamöter, som förde regeringen i Konungens frånvaro, ansågos icke böra deltaga i riksdagens förhandlingar. Det förvånade mig, att Konstitutions-Utskottets ordförande talar om, huru grundlagen *tolkas*, då han borde bäst af alla veta, att grundlagen skall efter ordalydelsen förstås och alls icke får tolkas på ena eller andra sättet. Och när ingenting i nu gällande grundlag finnes, som förbjuder statsråden, äfven när de föra regeringen i Konungens frånvaro, att deltaga i Kamrarnes förhandlingar, så finner jag icke nödigt att vidare söka utveckla denna paragraf, enligt hvilken man hittills ansett det under alla förhållanden vara tillåtet för Konungens rådgifvare att närvara vid Kamrarnes förhandlingar. Och detta kan, långt ifrån att vara orätt, tvärt om vara högst nyttigt. Jag har för öfrigt icke något vidare att tillägga till hvad jag förra gången yttrade.

Grefve Mörner: Att döma af Konstitutions-Utskottets ordförandes eget yttrande har Utskottet, så vidt hans uppfattning får anses vara exponent för Utskottets åsigt, icke haft klart för sig den grundtanke, som genomgår Sveriges grundlagar, nemligen att regeringsmakten och Riksdagens makt skola handla visserligen såvidt möjligt i öfverensstämmelse med hvarandra, efter pröfning af hvarje sak, men att de icke skola tvingas i ovilkorlig beröring ansigte mot ansigte med hvarandra, utan att hvardera stats-

makten skall hafva rättighet att besluta för sig. Detta är en grundtanke som genomgår våra grundlagar och som torde vara af ganska vigtig art. Ty, säga hvad man vill, utöfvar det ett särdeles stort tryck och kanske vid många tillfällen ett ganska skadligt tryck, om dessa makter skola först på ett rum stå ansigte mot ansigte mot hvarandra, enär sjelfständigheten derigenom kunde tänkas blifva ganska mycket kränkt. Och nog kunde det inträffa att en ökad last af klander och impopularitet för dagen hvälfdes på den regering, som, fastän dess ledamöter varit närvarande vid Riksdagens sammankomster, ändock icke funnit sig öfvertygade, utan vågat ändra eller afslå Riksdagens beslut. Ty så är förhållandet, att den, som tycker sig hafva makt, vill ock råda, och hvad som kallas folk-makt, är ej minst otåligt eller ofördragsamt vid motstånd eller ogillande. Det är detta, som jag anser vara af yttersta vigt att undvika. Jag vill icke fästa mig vid att Riksdagens ledamöter och regeringens ledamöter skulle genom en sådan ömsesidig beröring kunna föränledas till hvarjehanda intriger och ränker. Allt sådant vill jag lemna å sido, ehuru förra tidens erfarenhet bevittnat, att sådant skett.

Vill man rätt bedöma samhället och dess förhållanden och människorna, som der lefva, så är det icke nog att endast betrakta stundens tilldragelser, utan man måste kasta blicken tillbaka på förhållanden, som varit, och öfverväga, om icke människosinnet är så ombytligt, att enahanda tilldragelser med dem, som förr timat, kunna ånyo upprepas. Ty fullkomlighet är icke en representationslott lika litet som fullkomlighet kan begäras å andra sidan hos en regerings ledamöter, så att icke äfven der inflytelser kunna göra sig gällande någon gång, som äro långt ifrån nyttiga eller lofliga.

Hvad nu angår förflutna tider, så har alltsedan 1809 varit en praxis här i Sverige, att statsråden icke deltagit i riksmötenas förhandlingar, vare sig då de utöfvat regeringsmakten i sin helhet eller då de utgjort tillförordnad regering. De flesta statsrådsledamöter, som då funnos, voro tillika ledamöter af ridderskapet och adeln ehuru Statsråden Poppius och Heurlin äfven på sin tid lära varit ledamöter af preteståndet. Och, som sagdt, dessa herrar, i den stund de förde regeringen, vare sig med full makt och myndighet, hvilket knappast inträffade någon gång under Carl Johans tid, eller utgjorde tillförordnad regering, ansågo sig aldrig kunna närvara vid ståndens förhandlingar. Det hände till och med, att en och annan ansåg sig för det tillfället rent af böra återlemna sin pollett. All praxis går således i rakt motsatt rigtning mot hvad som nu är föreslaget. Trots det att Herr Vice Talmannen, hvars yttrande jag ogera vill upptaga till bemötande, eftersom han nu bekläder talmansstolen och sålunda icke torde blifva i tillfälle att försvara sina åsikter, ansåg den föreslagna förändringen nyttig, måste jag bekänna att jag är af en alldeles motsatt mening. Ty när en tillförordnad regering med tre eller fyra ledamöter är tillsatt, så återstå vanligen sex eller sju statsrådsledamöter, hvilka äro oförhindrade att deltaga i Riksdagens öfver-

*Ifrågasatt
ändring af §
53 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af §
53 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

läggningar och mycket väl kunna utföra den talan, som vederbör. Och då hela statsrådet förer regeringen, så strider mot allt begrepp och all statsrätt, att dess medlemmar uppträda i Riksdagen, ty då utgöra de en statsmyndighet, regeringsmakten, som skulle komma att ställas i konfrontation med den andra statsmakten; och jag kan icke tro, att man skall vilja tillvägabringa ett sådant förhållande, hvars följder i framtiden skulle måhända blifva ganska otjenliga.

Att upptaga till bemötande hvad en ärad talare på elfsborgsbänken yttrade, tillhör icke mig; ty ehuru han icke direkt understödde min mening, gjorde han det likväl i sjelfva verket på visst sätt, fastän han kanske icke åsyftade det. Han gick nemligen så långt, att det snarare kunde väcka afskräck för hvarje förslag i den rigtningen. Och sålunda var hans yttrande ett stöd för min åsigt; men det stödet anser jag mig icke vilja åberopa, icke heller vill jag fästa mig dervid. Jag anser, att saken talar så tillräckligt för sig sjelf, att jag finner mig fullt befogad att fortfarande yrka, att detta förslag icke måtte antagas att hvila till grundlagsenlig behandling, utan genast afslås.

Herr Hallenborg: Jag ber att fortfarande få yrka att detta förslag måtte blifva antaget till grundlagsenlig behandling, emedan jag anser, att saken så talar för sig sjelf, att den icke borde föranleda till något annat beslut. Det är just den praxis, som egt rum alltsedan 1809 och enligt hvilken statsrådets ledamöter varit förhindrade att närvara vid riksståndens och efter 1866 i Kamrarnes förhandlingar, som gör, att en förändring i detta hänseende är nödvändig. Enligt min uppfattning om grundlagens bestämmelser göres en väsentlig skilnad emellan att föra riksstyrelsen och varaledamot af den tillfälliga regeringen, då uti 53 § Riksdagsordningen undantaget stadgas endast för det fall att statsrådsledamöter föra Riksstyrelsen, men ingenting nämnes med afseende på den tillförordnade regeringen. Det oaktadt har denna paragraf blifvit, jag ber om ursäkt för uttrycket, *tolkad* så vidsträckt, att statsrådets ledamöter äfven i senare fallet äro förmenade att bevista Riksdagens öfverläggningar. Att härutinnan åstadkomma ändring kan icke ske på annat sätt än genom att ändra grundlagen, ty om Talmannen vägrar att lemna ordet åt ett statsråd, kan han icke vädja till Konstitutions-Utskottet, såsom Kammaren i händelse af dess Talmans propositionsvägran.

Jag kan icke förstå, hvari faran af en sådan konfrontation, hvarom här talas, skulle ligga, då just denna konfrontation mellan Riksdagen och statsrådets ledamöter är afsedd i Riksdagsordningen. Att den omständighet, att en statsrådsledamot under fjorton dagars tid blifvit ledamot af tillförordnad regering, skulle så totalt omstöpa hans tänkesätt och Riksdagens sjelfständighetskänsla, är omöjligt att fatta. Då borde man väl anse att statsrådets närvaro i Riksdagen vore vid alla tillfällen skadligt. Men att för dessa få fall ett undantagsförhållande skall ega rum, finner jag

icke lämpligt, och derföre anser jag högst nödigt att den saken blifver afbjelpt.

*Ifrågasatt
ändring af §
53 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr vice Talmanen, som för en stund öfvertagit ledningen af Kammarens förhandlingar, propositioner enligt de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, nemligen först å bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå, samt förklarade sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Konstitutions-Utskottets memorial N:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås memorialet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—37.

Nej—44.

Föredrogs ånyo Konstitutions-Utskottets den 20 och 21 innevarande April bordlagda memorial N:o 6, med förslag till ändring af § 81 Regeringsformen och § 79 Riksdagsordningen.

*Ifrågasatt
ändring af §
81 Regerings-
formen och §
79 Riksdags-
ordningen.*

Herr Bergström: Herr vice Talman! Stiftarne af Sveriges grundlagar tänkte visserligen icke så högt om sin egen förmåga och sitt verk, att de läto i dessa lagar inflyta ett förbud mot all ändring deri, såvidt den icke öfverensstämde med samma lagars anda och principer. Men att dessa stiftare dock icke ansågo önskligt, att grundlagarne tid och ofta ändrades, framgår deraf, att i samma lagar förekommer det vilkor för ändring deri, att ändringen skulle vara *högst nödig* och *högst nyttig* samt tillika *möjlig att verkställa*. Ett annat uttryck för denna önskan är bestämmelsen, att, när Konungen biträder ett inom Riksdagen väckt och af Riksdagen antaget förslag till ändring i grundlagarne, eller då Riksdagen biträder ett dylikt, af Konungen framställt förslag, Konungen och nationens representanter skola mötas å rikssalen och samtycket der gifvas. Detta innebär ju efter min föreställning, att grund-

*Ifrågasatt
ändring af §
81 Regerings-
formen och §
79 Riksdags-
ordningen
(Forts.)*

lagsstiftarne tänkt sig, att en sådan högtidlig form för samtyckets meddelande skulle minna på, att här icke vore fråga om en vanlig lag, utan om en lag, som bestämde förhållandet mellan Konung och folk, med ett ord, sjelfva *samhällsfördraget*, detta ord dock icke taget i den bekanta Rousseauska meningen.

Nu har emellertid Konstitutions-Utskottet föreslagit ändring i dessa bestämmelser. En reservant inom Utskottet har motsatt sig detta ändringsförslag på den grund att ändringen hvarken är högst nödig eller högst nyttig. Och jag tviflar icke på, att hvar och en af Kammarens ledamöter villigt medgifver, att han har rätt i detta sitt påstående.

Jag skulle kunna inskränka mig till att yrka afslag å Konstitutions-Utskottets betänkande endast på denna grund. Men jag vill angripa Utskottet från en annan sida. Jag vill göra ett litet flankanfall med anledning af redaktionen. Såsom ordalagen i 81 § Regeringsformen för närvarande lyda, kan visserligen i formelt hänseende den af Konstitutions-Utskottet föreslagna ändring i samma paragraf vidtagas utan att derigenom går förlorad den tidsbestämmelse, som paragrafen måste anses innehålla, nemligen att Konungens svar i anledning af Riksdagens beslut om ändring i grundlagen skall meddelas, medan Riksdagen ännu är tillsammans eller, såsom grundlagen uttrycker sig, "*förr än Riksdagen åtskilts*." Utskottet har nemligen föreslagit, att man blott skall taga bort ur 81 § Regeringsformen orden "*på rikssalen*" och i texten skulle komma att kvarstå bestämmelsen, att Konungen bör, förr än Riksdagen åtskilts inhemta hela statsrådets tankar i ämnet och deretter meddela Riksdagen sitt svar. Deremot förekommer icke i 79 § Riksdagsordningen åberopade uttryck, "*förrän Riksdagen åtskilts*", utan der står endast, att Riksdagen skall meddela sitt svar, derest detsamma innefattar bifall till Konungens ändringsförslag, "*å rikssalen*". Uteslutes nu ur sistberörda paragraf på sätt Konstitutions-Utskottet föreslagit, hela andra punkten, så komme äfven för det i 2:dra punkten omtalade fall att gälla hvad som stadgas i samma paragrafs första punkt, eller att Riksdagen kan meddela sitt svar på Konungens förslag i allmänhet, således äfven när de afse stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af grundlag, genom en skrifvelse. Men då funnes alldeles icke föreskrifvet, att en sådan skrifvelse bör aflåtas och framlemnas till Konungen, medan Riksdagen ännu är samlad.

Jag hemställer, om det kan vara lämpligt att åvägabringa en sådan skiljaktighet mellan 81 § Regeringsformen och 79 § Riksdagsordningen; ty den gemensamma grundtanken för dessa är, att liksom å ena sidan Konungen skall, medan Riksdagen är samlad, lemna sitt svar å de af Riksdagen framställda förslag till ändring i grundlagen, så bör ock å andra sidan Riksdagen, om dess beslut innefattar bifall till Konungens förslag, meddela sådant svar, innan den åtskiljes, och icke nöja sig med att sedermera genom en underdånig skrifvelse, som möjligen efter riksmötets slut af talmännen underskrifves, gifva sitt samtycke.

Jag yrkar på dessa skäl afslag å Utskottets hemställan.

Herr von Möller: Jag har icke vidare att tillägga till hvad den förste ärade talaren anförde. Jag vill blott nämna, att jag skulle hafva antecknat mig som reservant i denna fråga, om jag i Utskottet närvarit vid beslutets fattande, och skulle i så fall hafva förenat mig med Herr Afzelius i hans reservation.

*Ifrågasatt
ändring af §
81 Regerings-
formen och §
79 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Då nu det första betänkandet afslogs, skulle det synas något egendomligt, om en så obetydlig sak som denna skulle vara det enda grundlagsförslag, som antoges att hvila, i synnerhet som denna ändring, om den tillämpades, aldrig kan komma i fråga mer än hvar tredje år, och mig synes det, att denna förändring är så föga af behovet påkallad, att Kammaren icke kan tveka att, då den afslög det förra, äfven afslå det senare förslaget, hvarom jag vågar framställa yrkande.

Friherre Klinckowström: Den nu af Konstitutions-Utskottet föreslagna förändring i grundlagen, såväl Regeringsformen som Riksdagsordningen, kan Konstitutions-Utskottet visserligen försvara dermed, att den är möjlig att verkställa, men att den är *högst* nödig och nyttig, det tviflar jag på att Kammarens majoritet kommer att instämma uti. Jag ber att endast få instämma i den reservation, som Herr Afzelius här afgifvit och hvarigenom han enligt min åsigt, så *väl* försvarar sin begäran om afslag å Konstitutions-Utskottets framställda förslag, hvarom jag äfven med den föregående ärade talaren nu förenar mig.

Herr Hallenborg: Emot detta lagförslag har det blifvit anmärkt, att det är så högst obetydligt och en talare på hallandsbänken yttrade, att, då detta är det enda förslag som återstår vore det icke skäl att antaga en enstaka grundlagsändring. Jag ber då att få meddela, att ännu ett förslag till ändring af grundlag framkommer från Konstitutions-Utskottet denna riksdag. Skall ärendenas mångfald vara bestämmande, så blir ju följden den, att derest icke alla förslag komma samlade fram på en gång, skulle hvartdera af dem särskildt afslås, endast därför att det är enstaka, och i så fall skulle ju äfven den mest bifogade framställning blifva förkastad. Orsaken hvarför Utskottet framställt detta förslag är den, att Utskottet finner att, då alla andra meddelanden mellan Konung och Riksdag skola ske genom skrivelser, kan det anses såsom en onödig formalitet, att meddelanden som gälla ändring i grundlag, skola på detta särskilda sätt ega rum. Men det är icke allenast därför, som Utskottet ansett en förändring ega rum, utan därför att det nuvarande stadgandet lägger hinder i vägen för ett snabbt promulgerande af beslutade förändringar, hvilka mången gång äro af beskaffenhet att de så fort ske kan böra träda i verket.

Vid sistlidne riksdag beslöt Kammaren den 15 Februari, att godkänna ett hvilande förslag till ändring i § 3 mom. 12 af Tryckfrihetsförordningen, hvarigenom stadgades, att införande af lotteriannonser i tidningarne skulle upptagas i samma moment, som lögnaktiga uppgifters utspridande och beläggas med straff. Detta

Ifrågasatt förslag skulle naturligen, för att kunna blifva gällande lag, af
ändring af § Kongl. Maj:t godkännas, och detta godkännande kom icke att ske
81 Regerings- förrän den 16 Maj. Man hade således fått vänta i tre månader
formen och § för att få denna lag promulgerad.
79 Riksdags-
ordningen.

(Forts.)

I afseende på den högtidlighet, som skulle vara nödvändig för sanktionering af grundlagsändringar, kan jag icke finna, att den är så nödvändig, i synnerhet som denna högtidlighet, såsom den vid sista riksdagen egde rum, icke var af särdeles imponant natur. Efter att med största besvär hafva samlat några ledamöter, som voro villiga att kläda sig i högtidsdrägt, och efter att hafva begifvit sig upp på rikssalen, möttes man der af statsministern, som meddelade Kongl. Maj:ts beslut. Härefter framförde talmännen sina vördnadsbetygeleer, och dermed var den imponanta högtidligheten slut. Om våra grundlagar innehöllo de mest högviktiga bestämmelser, så skulle jag icke säga något derom, men i Riksdagsordningen och Tryckfrihetsförordningen finnas intagna så många stadganden, som icke äro af sådan beskaffenhet, utan som rätteligen borde hafva sin plats bland reglementariska föreskrifter, och vid sådant förhållande synes mig att svaren på grundlagsändringsförslag lika väl kunna ske genom skrivelser som svaren på de allra viktigaste organisationsfrågor. Jag anser icke denna förändring obetydlig, då den bidrager att borttaga onödiga formaliteter och detta anser jag af behovet i hög grad påkalladt.

Den ärade talaren, som mot mig gjorde hvad han kallade ett litet flankanfall, ber jag få bemöta. Han sade först upplysningsvis, förmodligen genom en "lapsus", att, när Riksdagen skall meddela bifall till Konungens förslag eller Konungen sitt bifall till Riksdagens, så skall det ske på rikssalen. Men det står icke så, utan Konungen skall lemna sitt bifall och meddela sitt samtycke "eller de orsaker, för hvilka Han beslutet ej godkänner". (Herr Bergström: Det är detsamma). Skulle det vara detsamma? Det vore högst komiskt! Bifall och afslag kunna väl icke vara detsamma.

Han yttrade vidare att Utskottet gjort sig skyldigt till en förändring, som skulle kunna borttaga hela vigten af att svar skall lemnas, medan Riksdagen är samlad. Här står i 81 § Regeringsformen: "Konungen inhemte då, förr än Riksdagen åtskilts, hela statsrådets tankar i ämnet och meddele Riksdagen, på rikssalen, sitt samtycke," etc. Detta gäller i afseende på Konungen. Nu skulle i afseende på Riksdagen gälla, att Riksdagen icke behöfde aflemna svar, medan Riksdagen är samlad. Då ligger felet i den nuvarande paragrafen, ty der står: "De framställningar till Konungen, hvilka Riksdagen beslutat, skola, äfvensom svaren på Hans till Riksdagen afåtna förslag, genom skrivelser till Konungen aflemnas"; och i den föreslagna lydelsen af 79 § Riksdagsordningen äro samma ord bibehållna och borttaget är endast tillägget: "å Konungens propositioner i frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af grundlag skola Riksdagens svar, derest beslutet innefattar bifall till Konungens förslag, på rikssalen å dag, som Konungen utsätter, öfverlemnas". När nu i förra fal-

let det står, att framställningar skola genom skrivelser aflemnas, och ingen förändring sker deri, har Utskottet icke gjort sig skyldigt till någon otydlighet verkande förändring af ett stadgande, som förut var tydligt. I detta fall tror jag således, att den ärade talarens anmärkningar icke förtjena det stora afseende, som man kunde vänta, då de komma från en ledamot så känd för sin lagkunskap, som han.

Då en talare, som är ledamot i Utskottet, ytterligare behagat hjälpa till att detta Utskottets utlåtande icke kan gå igenom, förmodar jag att den öfverensstämmelse, som rådde vid det föregående betänkandets förkastande, äfven skall visa sig vid detta. Jag skall icke därför mycket sörja, utan finner deri blott nya anledningar till den öfvertygelsen, att hvarje gång det framställes ändringsförslag, så afslås de, och hvarje gång det uraktlåtes, så ogillas det. Utskottets arbete blir då icke någon slags sinekur, utan ganska obehagligt. Hvarje gång möter man det der uttrycket "det är icke lämpligt, det är icke *högst* nödigt", och ordet "högst" lemnar hvarje ledamot ett kraftigt argument för att komma från hvarje ändring. Nu anser verkligen icke jag heller detta förslag för högst nödigt, men vidhåller att Utskottet varit i sin fulla befogenhet att framställa det, då förändringen är ledande till en lättnad i samarbetet emellan regering och representation och anholder att detsamma måtte förklaras hvilande till grundlagsenlig behandling.

Grefve Mörner: Vi hafva af Konstitutions-Utskottets ordförande hört, att flere förslag äro att förvänta från Utskottet och skola vid denna riksdag förekomma. Då tycker jag det vara så mycket angelägnare att icke gifva tappt utan söka, så mycket man kan, motverka dessa ändringsförslag, så framt man icke finner dem vara nödiga och nyttiga, hvilket icke vid föregående förslag, syntes vara Riksdagens tanke.

Hvad den tvistefråga beträffar, som uppstått mellan en ledamot i Kammaren och Utskottets ordförande, så vill jag icke blanda mig deri, men jag ber att få återkomma till hvad jag fäste mig vid förut och det är den glömska af sammanhanget uti våra grundlagsförhållanden, som Utskottet här åter gjort sig skyldig till. Detta stadgande att frågor om grundlagarnes ändring skulle på rikssalen proklameras och stadfästas, det har icke tillkommit af kärlek till formaliteter, utan med hugkomst och medvetande om andra förhållanden, som icke 1809 kunde lemnas opåaktade, och som, om man också nu icke anser fara därför vara för handen, möjligen kunna någon gång inträda och vara farliga. Ty, huru gick Förenings- och säkerhetsakten igenom? På det sätt att, sedan adeln var bortvisad från rikssalen, tillkallade Gustaf den tredje landtmarskalken — hvilkens namn med skam kvarstår i häfderna, och jag icke här vill uttala — och hade honom att enskildt skriva under, trots adelns motstånd. Erkebiskopen sjuknade, men en annan biskop fans villig att skriva under, utan att presteståndet egentligen lemnat sitt bifall. Nu, säger man, kan det icke ifråga-

*Ifrågasatt
ändring af §
81 Regerings-
formen och §
79 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af §
81 Regerings-
formen och §
79 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

komma, men statskupper hafva förekommit på andra ställen äfven under senare tider och, ehuru öfvertygad att i Sverige icke fins fara därför för närvarande, tror jag dock, att våra lagstiftare handlat rätt, då de med sådana exempel för ögonen, infört ett stadgande, som omöjliggör det förfarande, som 1789 egde rum, och för Sverige bar så bittra frukter.

Att det skulle vara så särdeles svårt att hålla ett sammanträde på rikssalen, kan jag icke fatta. Hela saken är, att det anslås nådig kallelse här nere på taflan, och Kamrarne sedermera samlas och gå upp på rikssalen. Vill icke Konungen sjelf tillstädeskomma, så förordnar han någon ledamot af statsrådet och dermed är hela saken afgjord på en liten stund och utan besvär, men man har förebyggt att talmännen eller vice sådana kunna under hand skriva under och derigenom framställa för landet såsom ett Riksdagens beslut hvad Riksdagen aldrig har beslutat. Man bör bemta någon lärdom af så talande och kända exempel och icke låta dem vara alldeles obeaktade. Hvad den ärade talaren yttrade om den i fjor beslutade ändringen i Tryckfrihetsförordningen rörande lotteriannonsers införande i tidningarne, så mins jag icke så noga dagen, när det beslöts, men om det dröjde till riksdagens slut, så betyder det väl icke mycket, och i allt fall kan man icke undra på om Kongl. Maj:t dröjer med svar på grundlagsfrågor för att noga öfverväga, hvarigenom händer, att de samlas till en gång.

När således denna förändring omöjligen kan vara nyttig och nödig, men deremot all känndom om forntida förhållanden manar till försigtighet med att borttaga ett stadgande, som hvilar på så djupt rotad historisk grund, vågar jag hoppas att Kammaren må, med tanken litet längre än för dagen, med tanken på samhällets väl, med afseende på en möjlig framtid och med lärdom af förflutna tider, finna sig böra afslå äfven detta förslag, och låta bero vid hvad förut stadgadt är.

Herr Bergström: Det må tillåtas mig att yttra några ord för att bemöta ordförandens i Konstitutions-Utskottet anförande, hvori han lade mig till last att jag gjort mig skyldig till stor missuppfattning af bestämmelsen i 81 § Regeringsformen. Huru än orden i mitt första föredrag föllo, erinrar jag mig med säkerhet, att jag derunder någon gång nämnde, att Konungens svar på Riksdagens grundlagsändringsförslag och Riksdagens svar på Konungens enahanda förslag, om nemligen detta senare svar innefattar bifall dertill, skola lemnas å rikssalen. Nu vet hvar och en, att ett svar kan vara jakande eller nekande, och det har icke kunnat falla mig in att tänka, att Konungen skulle samtycka till hvarje af Riksdagen framställt ändringsförslag och hans svar å dylika förslag således städse vara bifallande. Om jag under loppet af mitt anförande kom att företrädesvis fästa mig vid det alternativen att Konungens svar vore jakande, så innebär detta icke att jag förbisett att Konungen skall i hvarje fall gifva sitt bifallande eller afslående svar på rikssalen. Jag ville endast fram-

hålla den för § 81 Regeringsformen och § 79 Riksdagsordningen gemensamma grundtanken att Konungens svar, ehvad det är jakande eller nekande, och Riksdagens svar, om det innefattar bifall till Konungens förslag af ifrågavarande art, skola lemnas, medan Riksdagen är samlad, eller som det heter i förstnämnda lagrum, innan den åtskilts. Detta står i mycket nära sammanhang med en annan grundlagens tanke. Vi veta att Konungen enligt § 87 Regeringsformen bör gifva svar på Riksdagens förslag rörande civil- och kriminallag, antingen sålunda, att han, innan nästa Riksdag öppnas, utfärdar författning i ämnet, eller och sålunda, att han underrättar Riksdagen vid dess nästa sammankomst om de skäl, som hindrat antagande af Riksdagens förslag. Deremot gäller detta icke i fråga om ekonomiska författningar, ty det hade varit att inkräkta på Konungens lagstiftningsområde, om grundlagen der satt en tid, inom hvilken Konungen skulle hafva fattat sitt beslut. Det kan dröja två, tre eller ännu flera år. Det tredje fallet afser grundlagsfrågor, i afseende å hvilka gäller, att svar å ena eller andra sidan skola gifvas, medan Riksdagen är samlad. Här förekommer icke i Konstitutions-Utskottets betänkande ett enda ord om, att det är Konstitutions-Utskottets mening att borttaga samma lagbestämmelse, hvilken otvetydigt framgår af grundlagens nuvarande lydelse; och dock skulle bifall till Konstitutions-Utskottets förslag hafva till följd ett sådant borttagande. Ty man kan säga att orden "på rikssalen" i själfva verket innefattar en tidsbestämmelse, fastän de omedelbart endast gifva en ortbestämmelse. Tager man bort denna ortbestämmelse, faller äfven tidsbestämmelsen bort, och då är det intet hinder för att Riksdagen kan gifva sitt bifallande svar till Konungen, sedan Riksdagen åtskilts genom en af talmännen undertecknad skrifvelse.

Den siste ärade talaren påpekade mycket riktigt den historiska anledningen till de för närvarande i § 81 Regeringsformen och § 79 Riksdagsordningen innehållna stadganden. Det förhåller sig med dem, som med så många andra bestämmelser i vår grundlag, att de hafva historiska förutsättningar, hvilka man bör ihågkomma och värda. Jag yrkar fortfarande afslag å Konstitutions-Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed slutats, yttrade Herr Grefven och Talmannen att derunder yrkats, dels att det i förevarande memorial framställda förslag till förändrad lydelse af § 81 Regeringsformen och § 79 Riksdagsordningen skulle antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag, dels ock att förslaget skulle af Kammaren afslås.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden, samt förklarade sig finna propositionen på afslag å ifrågavarande förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

*Ifrågasatt
ändring af §
81 Regerings-
formen och §
79 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af §
81 Regerings-
formen och §
79 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)* Herr Wallenberg begärde votering, i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition, så lydande:

Den, som vill, att det i Konstitutions-Utskottets memorial N:o 6 framställda förslag till förändrad lydelse af § 81 Regeringsformen och § 79 Riksdagsordningen skall hvilas till vidare grundlagsenlig behandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås förslaget.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—35;
Nej—59.

*Tillägg till §
117 Konkurs-
lagen.* Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 20 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 28, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande bevakning af varufordran i konkurs.

Herr Stråle, Holdo:

Herr Bäckström: Hvar och en måste erkänna, att det vore särdeles önskligt, om en dam kunde sättas för den så kallade stora handelsrabatten — en industri, som verkligen är på alla sätt olämplig.

Här har en föregående talare sagt, att om köparen och säljaren öfverenskomma om större eller mindre rabatt, så är det åtminstone icke under den förutsättningen, att säljaren skall få gå in i köparens konkurs. Men jag deremot skulle nära på tro, att det just är under den förutsättning, att man kan få såsom fordringsegare ingå i köparens konkurs som de ofantligt stora rabatterna ega rum.

Det kan mycket lätt hända och har också händt, att en fordringsegare, som kommer in i en sådan konkurs, kan få icke allenast sin verkliga fordran fullkomligt betäckt, utan äfven derutöfver. Ty icke kan det kallas för en verklig fordran att först rabattera på en vara 60 å 70 procent och sedan få gå in i konkursen för hela beloppet. Hvad den förmån beträffar, om hvilken den ärade talaren yttrade, att den skulle ske på bekostnad af denna rabatt till nytta för tredje man och som icke skulle komma den, som gjort konkursen, till godo, så antager jag, att det kommer ho-

nom till godo till någon del derigenom, att han kan göra bättre rätt för sig och genom att alla få dela lika, mark om mark.

Hvad åter angår det lägst bestämda priset, så förmodar jag, att det icke är så svårt för säljaren och köparen att komma öfverens om det lägsta priset, ifall han betalar varorna å rätt tid, och det högsta priset, om han icke betalar å nämnde tid.

Sedan anmärkte den ärade talaren, att lagen vore både oriktig och opraktisk, om den komme till stånd. Det är möjligt, att den i praktiken kan möta svårigheter, men att den icke är oriktig, vågar jag påstå; och ingalunda kan en sund affärsverksamhet i landet utvecklas derigenom, att man får i en konkurs bevaka en fordran, som är nästan dubbelt större än den i verkligheten skulle vara. Om åter icke det stora rabattsystemet kunde ega rum, är jag öfvertygad, att icke alla dessa små landthandlarne skulle åtnjuta en så stor kredit, som de nu hafva — till föga gagn för dem sjelfve och allmänheten.

Då det vore både behöfligt och önskligt, om en sådan lag som denna kunde komma till stånd, anhåller jag om bifall till Lag-Utskottets förevarande förslag.

Herr Berg: Det torde icke kunna förnekas, att det är en stor svårighet förenad med att lagstifta i denna sak; men i alla händelser torde väl det slut vara riktigt, hvartill Utskottet kommit i föreliggande fråga. Ty det kan heller icke förnekas, att det för närvarande inom handelsverlden råder högst betänkliga förhållanden med afseende på de höga rabatter, som sättas ut på en del affärsmäns räkningar. När man till exempel skall köpa kaffe, socker, spanmål, med mera sådant, är vanligtvis förtjensten på dessa varor så lågt beräknad, att köpmannen, som säljer dem, icke har råd till några som helst rabatter. Å andra artiklar, så kallade korta varor, tobak och vin, med mera, räknas 33 procent rabatt och kanske derutöfver. Om nu sålunda köparen kan betala fakturan på 3 månader eller 6 månader, erhåller han denna rabatt. Drager han öfver denna tid, i ytterligare 3 månader, får han ändå sin rabatt; derom är icke fråga. Men råkar han att göra konkurs, då bevakar köpmannen, som sålt sina varor på detta sätt, hela bruttobeloppet i sin faktura. Då frågas: hvem är det, som skall betala dessa 33 procent eller 25 procent utöfver varans effektiva värde? Är det gäldenären? Ingalunda, utan det är de öfrige fordringsegarne, som få betala till dessa, som kunnat åstadkomma en sådan oerhörd rabatträkning. De få sålunda icke allenast hela sin fordran, utan att de kunna till och med förtjena på konkursen.

Det är troligen för många af herrarne här i Kammaren bekant en allmän historia om en köpman här i Stockholm, numera afiden, som för några år sedan skickade ut sina reseombud i landsorten, af hvilka ett skref hem till huset och sade: jag har icke vågat sälja till den och den personen, emedan allmänna meningen här är, att han inom kort kommer att göra konkurs och att han icke kommer att lemna stort mer än 25 procent i utdelning. Då fick

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

ombudet sig en allvarlig skrapa. Man skref till honom: hvarför har ni icke sålt; vi bevaka hela räkningen i konkursen och så förtjena vi ändå på affären. Det kan visserligen ligga någon öfverdrift i denna historia, men säkert är att den har något skäl för sig.

I alla händelser synes det mig som det skulle vara välbetänkt, om något kunde göras för att stäffa detta oskick, så att köpmännen inför sina afnämare blefve något på när likstälde, så att icke de, som hafva korta varor, vin och tobak eller andra öfverflödsartiklar, komme att utgöra något prioriteradt undantagsförhållande från de andre köpmännen, som få nöja sig med betydligt mindre vinst för de nödvändighetsvaror, de tillhandahålla.

På denna grund får jag vördsamt yrka på bifall till Utskottets förslag.

Herr Forssell, Otto Herman: Det ligger utan tvifvel både i motionärens förslag och i det syfte, som uttalats uti Utskottets förslag, en fullt berättigad rättskänsla, som der gifvit sig uttryck. Det är upprörande, att dylika medel användas för att, som man säger, kringgå lagen. Om ett sådant förslag som detta kommer fram, får man visserligen icke förvåna sig deröfver, och ingen må klandra Utskottets ledamöter för de motiv, som ligga till grund derför.

En annan fråga är, huruvida man verkligen *kan* bota de missförhållanden, som man här åsyftar att bota, genom de medel, man föreslagit, utan att träda andra grundsatser allt för nära in på lifvet. Vi skola först komma i håg, att, om en sådan fordran, som är lemnad på kredit mot rabatt, göres gällande hos exekutor genom utslag eller hos domaren med dom blott några få dagar, innan konkursen inträffar, förslaget icke hjälper till någonting. Då gäller domen på fulla beloppet, om man också betingat sig en rabatt på 60 à 70 procent. I sådant fall kan den föreslagna lagen icke förebygga orättvisor; ty Utskottet har icke föreslagit och har ej vågat föreslå, att en laga kraftvunnen dom skulle upphävas. Man botar således icke det onda genom detta förslag. För öfrigt, mine herrar, skola vi komma i håg, att det finnes oändligt många andra fall än detta, då i konkurser det bevakas större belopp än man verkligen har att fordra. Huru ofta händer det icke, att en stackars skuldsatt person, som har förfallna reverser, af omständigheterna tvingas att för att få prolongation skriva ett skuldebref på 1,000 kronor i stället för på 800 kronor, hvarå den äldre reversen löd. Är det icke precis samma grundsats, som inträffar i detta fall? Den, som fordrat det högre skuldebrevet, har gjort det af misstroende till den andres vilja och förmåga att betala och derför har han måst tillgripa denna utväg för att få sin fordran betäckt. Det är alldeles samma grundsats, som tillämpas af våra handlande, hvilka öfver hela handelsverlden skicka ut sina "probenreuter" för att träffa aftal med personer utan att kunna kontrollera deras vilja och förmåga att betala. De måste då skydda sig mot alla eventualiteter, derest de skulle råka in i 50

å 60 konkurser, och hafva derfor medgifvit en hög rabatt på 50 å 60 procent, allt efter olika tid om 3 eller 6 månader och så vidare. Det blir sedan bevis på gäldenärens bristande vilja eller förmåga att betala, om han icke gör detta inom de 6 månaderna. Det är en garanti, en assurance i detta fall mot kapitalförlust; och icke må man förtänka borgenären att han begagnar sig af denna utväg för att skydda sig mot förluster, om man vill gå till botten med frågan. Jag respekterar motiven hos dem, som kommit fram med detta förslag, men sättet och medlen att bota det onda kan jag icke gilla.

Tillägg till § 117 Konkurslagen.
(Forts.)

Jag skulle kunna åberopa ännu ett fall. Det finnes många aktiebolag här i vårt land. Dessa utfärda obligationer, som likväl till sin natur och beskaffenhet icke äro skuldförbindelser, utan ingenting annat än preference-aktier, ty det finnes ingen gäldenär. De säljas på börsen, om de icke falla under 50 procent samt under hand för 30 å 40 procent. Dessa skulle då, om konkurs inträffade, icke kunna bevakas till sitt fulla belopp.

Man kan fortsätta i oändlighet och visa, att här beröres blott ett enstaka fall. Felet ligger i vår konkurslag och ville man bota alla dessa skröpligheter, måste man ändra denna nu gällande konkurslagen. Jag vill icke ingå i någon kritik af densamma, men vill blott i allmänhet hafva sagt, att under de sistförflutna 30 åren har bland vårt samhälles författningar ingen olyckligare lag blifvit utfärdad än den nu gällande konkurslagen.

Jag yrkar afslag på Utskottets förslag.

Herr Bergström: Utan tvifvel är det ämne, som nu föreligger till behandling, af en mycket ömtålig natur.

Det förhåller sig, såsom den förste talaren anmärkte, att motioner i ämnet förut blifvit väckta och af Lag-Utskottet afstyrkta. Utskottet har icke ansett nödigt att redogöra för dessa föregående motioners öde derfor, att de hafva varit före så nyss, att den, som sedan år 1881 tillhört Riksdagen, nog minnes utgången; hvad angår de nya ledamöter, som tillkommit, så gäller om dem hvad Gustaf Vasa yttrade till Ture Jönsson Ros: "en ung man kan spörja så långt tillbaka som en gammal kan minnas". Alltså någon redogörelse i anmärkta afseende är icke ansedd nödig, och derfor icke heller lemnad; och har Utskottet deri felat, så har den förste ärade talaren godtgjort detta Utskottets fel; och jag får derfor till honom frambära Utskottets tacksägelse.

Frågan är emellertid, såsom jag redan sagt, af mycket ömtålig natur. Förevarande motion var en af de första, som af Utskottet företogs till behandling, och dock finna herrarne, att detta betänkande är bland de sista, som af Lag-Utskottet utdelas. Under den tid motionen legat på Utskottets bord har Utskottet rådfört sig med en mängd erfarne affärsmän, och de hafva förklarat det vara ett i högsta grad osundt affärsbruk, som inrotat sig, att man beviljar så hög rabatt synnerligen med afseende på att konkurs kan inträffa och att säljaren då kan bevaka hela sin fordran och få utdelning derefter. Är förhållandet sådant, att den

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

del af köpeskillingen, som motsvarar rabatten, endast utsökes i händelse af konkurs, men icke eljest, så får jag säga, att ett sådant förfarande synes mig åtminstone snudda vid strafflagen. Fullt lojalt och lagligt kan jag nemligen för min del icke anse det.

Vidare må det tillätas mig omtala, hurusom efter förra riksdagens slut, men före början af den innevarande en idkare af en mycket stor industri här i landet, under samtal med mig, högligen beklagade öfver det missbruk, som råder med rabatter. Och — märken det väl, mine herrar — han utöfvade en industri, der rabatt förekommer i mycket stor utsträckning och till mycket höga belopp. Denne interlokutör förmenade, att det i Norge skulle finnas en lag, som stäffjade sådana missbruk, och han bad mig därför taga närmare reda på, huru dermed förhölle sig. Med anledning deraf skref jag till en berömd rättslärd i Kristiania, professor vid universitetet derstädes, och frågade hursaken förhöll sig. Han svarade, att någon sådan lag, som min interlokutör förmenat skola gälla i Norge, i sjelfva verket icke existerade, men att de norska domstolarne ändock kunnat vid pröfning af anmärkningar mot bevakningar i konkurs underkänna sådana fordringar såsom icke fullt berättigade hvad angick rabatten. Utskottet, som fick del af detta, var ense om att det för en svensk domstol ej vore möjligt att underkänna en sådan fordran, och man beslöt därför att på lagstiftningens väg söka afhjelpa det öfverklagade onda. Emellertid tillstår jag upprigtigt, att jag för min del har varit mycket tveksam i detta afseende och betraktat detta betänkande, om jag så får säga, såsom en försöksballong. Jag önskar därför högeligen, att alla, som hafva insigt i och erfarenhet om vårt affärslif, måtte uttala sig i frågan, på det att man må få saken klar.

Den förste talaren anmärkte, att det ibland skulle vara omöjligt att utröna, huruvida någon rabatt är medgifven, emedan det icke sättes ut i handlingarna. Ja, då förfaller eller rättare uppstår icke fråga derom, ty om fordrings- och bevakningshandlingarna icke innehålla något om rabatt, så beror det ju på konkursgäldenärens och vederbörande borgenärs samvetsgranhet och redlighet, huruvida förekomsten af rabatt skall kunna yppas eller icke. Den ärade talaren sökte vidare att häfda aftalets frihet och sade, att det bör stå köpare och säljare fritt att sluta sådant aftal, som de finna förenligt med sin fördel. Ja, det har man aldrig velat hindra, utan man har endast önskat att kunna förekomma att deras aftal skall, om konkurs inträffar, lända till skada och förfång för andra borgenärer, som icke bevaka annat eller mera än hvad som utgör deras sanna och verkliga fordran. Derför vill man icke heller förneka varuförsäljare att bevaka sin fulla fordran, utan man har endast velat stadga, att de vid utdelningen icke skola få mer än som utgör betalning för varans verkliga värde. Skulle det ovanliga inträffa, att en konkurs lemnar full utdelning, så förlorar en sådan borgenär icke det ringaste; men man har genom det föreslagna stadgandet sørjt för, att han icke får en för stor utdelning på bekostnad af öfriga borgenärer.

Den siste talaren påpekade mycket riktigt, att det finnes

många andra fall, der det kunde tänkas vara lämpligt att använda dylika bestämmelser som den föreslagna. Ja, det är sant, men affärsvärlden har ännu icke klagat öfver något sådant fall. Ingen riksdagsman har heller väckt motion i ämnet och Utskottet har icke någon motionsrätt. Utskottets ledamöter hafva för öfrigt icke hört att några missbruk i de af bemälda talare omförmälda riktningar förekommit, men deremot hafva många klagomål framförts öfver de missbruk, som öfvas i afseende på sättet att beräkna rabatt.

Vid sådant förhållande och då jag ännu icke af de skäl, som hittills blifvit anförda, blifvit öfvertygad att Lag-Utskottets förslag skulle vara förkastligt, vågar jag yrka bifall till detta förslag. Jag afvaktar emellertid ytterligare anmärkningar mot Utskottets betänkande och skall derefter rätta mig, hvarför jag möjligen skulle kunna komma att frånträda detta mitt yrkande.

Herr Stråle, Holdo:

Herr Olsson, Peter: Om det skulle tillåtas mig att på grund af den obetydliga erfarenhet, jag har om affärer, yttra mig i denna fråga, så skulle jag vilja säga, att, så vidt det står i min förmåga att bedöma affärsförhållanden, som kunna komma att i högre eller lägre grad röna inverkan af det ifrågavarande förslaget, så måste jag erkänna, att jag i detta förslag icke kan finna någon som helst olägenhet hvarken för köparen eller säljaren, hvarken för den ena industriella anläggningens produkter eller för den andras. Det är hufvudsakligen vissa, att jag så må säga, småsaker, dels korta varor, dels också vissa andra, mindre kuranta artiklar, som man har funnit — jag tror hufvudsakligen på sista tiden — kunna lättast och fördelaktigast afsättas med dessa höga rabatter. De så kallade kuranta artiklarna åter eller sådana, som gå till höga belopp, och som äro lättare att afsätta, brukar man icke sälja med rabatt, åtminstone icke med hög rabatt. Derfor anser jag, att just detta försäljningssätt, att bestämma dels ett pris, som man kallar brutto-pris, och dels en mycket hög rabatt, medför icke blott den olägenhet, att i händelse af konkurs får en sådan fordringsegare positivt mera, än han eljest skulle få, och detta på bekostnad af öfriga fordringsegare, utan, mine herrar, det följer ännu en annan olägenhet af detta försäljningssätt, hvarpå jag nu ber att särskildt få fasta uppmärksamheten, och den består deri, att dessa försäljare, åtminstone i allmänhet taget, icke äro så nogräknade med sina försäljningar, som jag tror vara både nödigt och nyttigt för en sund affärsverksamhet. Man resonnerar nemligen så: det kan ju vara möjligt, att denna köpare icke har den soliditet, som kunde vara önskvärd; kanhända kommer han förr eller senare att göra en konkurs, hvilken måhända kan gestalta sig på det sätt, att det blir ackord; jag tager därför ett brutto-pris, som tillförsäkrar mig ett sådant värde, att, i händelse af konkurs, jag icke har någon olägenhet att nedsätta min fordran genom ett ackord. I allt fall får jag ungefär hvad jag skulle hafva, och det gör, att jag säljer mycket hellre och mycket lättare äfven till

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

sådana köpare, som i sjelfva verket icke borde få köpa sådana varor. Jag skulle kunna anföra fall, då en köpman, som t. ex. ett eller två år förut fått 50 % ackord, ett eller två år derefter börjar att köpa just sådana varor, på hvilka han får hög rabatt, och på det sättet börjar han åter en affärsverksamhet, lika osund och lika skadlig för det sunda affärslifvet som den var förut, ty om det också är sant, att bedrägliga konkurser, svindellaffärer och onaturliga köpmansspekulationer icke kunna helt och hållet förekommas, bör det dock vara angeläget för lagstiftningen att åtminstone så mycket som möjligt söka att få en köpmans affärer sunda och hvilande på fullkomlig rättvisa och laglighet. Jag vill icke säga, att en sådan öfverenskommelse, som en talare här har antydt, och som går ut på, att ett brutto- och ett netto-pris alltid skulle bestämmas, är olaglig. Det är en sak, som juristerna må få afgöra, men om man närmare undersöker resultaten af en sådan öfverenskommelse, så torde undersökningen gifva vid handen, att den öfverenskommelsen icke är mycket bättre än om jag har en revers å 500 kronor och får den utbytt mot en å 800 kronor, såsom en talare nyss omnämnde.

Jag tror således, att både det ena och det andra är åtminstone från moralisk synpunkt origtigt, och från den synpunkten anser jag också, att det bör bedömas.

Nu har man sagt — och det var hufvudskälet — att om detta lagförslag skulle antagas, så vore en begynnelse gjord till att ingripa i den enskilda öfverenskommelsens frihet köpare och säljare emellan. Så är emellertid icke förhållandet. Först och främst innehåller icke detta lagförslag, såsom redan Lag-Utskottets ordförande har uttalat, någon som helst inskränkning för köpare och säljare att öfverenskomma om snart sagdt hvad som helst, utan här är endast fråga om, hvad en säljare har rättighet att bevaka i händelse af köparens konkurs, och det måtte väl ej vara att ingripa i den enskilda öfverenskommelsen eller den enskildes rätt att träffa hvilka köpslut som helst.

För min del tror jag, att det kan vara ganska vanskligt för en verkligen samvetsgrann säljare, då han skall bevaka en fordran, som på detta sätt grundar sig på en efter min uppfattning tvifvelaktig öfverenskommelse, att bevaka en sådan fordran och besvärja den. Det är en olägenhet, och i det fallet får han afgöra saken efter sitt eget samvete. Emellertid tror jag, att detta är en sak af den beskaffenhet, att det vore önskligt, om lagstiftningen innehölle något stadgande derom.

Vidare innebär det en orättmätighet gent emot öfriga fordringsägare, att den ene säljaren och fordringsägaren skall på det sättet kunna få en högre betalning för hvad han har sålt än den, som icke har sålt sådana varor med sådan rabatt, eller den, som har en fordran grundande sig på annan öfverenskommelse. Slutligen tror jag, att man knappt kan tänka sig något mera skadligt och olämpligt för ett sundt, riktigt och fullt moraliskt affärslif än sådana höga rabatter. Såsom en ärad talare anmärkte, som utan tvifvel har stor erfarenhet i dylika saker, är det hufvudsakligen

utländingar, som på det sättet sälja med stor rabatt, men jag hemställer: hvarför skall den svenska godtrogenheten, för att icke säga den svenska enfalden, låta på det sätt behandla sig, att utländingen utan svårighet kan sälja sitt kram till hvem som helst och derigenom åstadkomma en osund affärsrörelse för att slutligen, om konkurs inträffar, få ut hela sin fordran till men för inländske borgenärer? Detta anser jag vara högst olämpligt och skadligt och icke i något afseende fördelaktigt för landets affärsrörelse eller industriella utveckling.

Under sådana förhållanden anser jag, att, äfven om ifrågasvarande lagförslag kan medföra en eller annan vansklighet vid dess tillämpning, det dock på det hela taget är af den beskaffenhet, att det bör antagas, och jag är fullt öfvertygad, att denna lagförändring kan komma att föra andra med sig ungefär i samma syfte. Jag yrkar därför bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Samzelius: Lika med flere föregående talare inser jag noggsamt, att en lagstiftning i förevarande ämne är förenad med många svårigheter, men jag skyggar därför icke tillbaka härför. Då jag till fullo inser behovet af en ändring, vill jag icke låta lagstiftningen vara sådan den är, ty den är verkligen enligt min tanke långt ifrån tillfredsställande.

Man uttalade här såsom allmän princip, att två personer äro berättigade att fritt träffa aftal med hvarandra huru helst de behaga. Den regeln lider likväl åtskilliga undantag. Så t. ex. förekommer i vår nu gällande lag ett förbud att föreskrifva visst vite, i fall liqid uteblifver utöfver den bestämda tiden. Detta är således ett intrång på det fria aftalet, och det innebär alldeles samma inskränkning, som det här är fråga om, ty när man vill bevilja rabatt, om betalning erlägges inom en viss tid, men på samma gång fordrar, att i annat fall hela bruttopriset skall erläggas, så är detta i sjelfva verket ingenting annat än vite för uteblifven liqid. Vid behandling af ett dylikt ärende i Högsta Domstolen, der det gälde en leverans af spik, hvarvid man hade förbehållit sig 65 % rabatt, och der liquiden uteblifvit, hvarför säljaren fordrade betalning efter bruttopriset, dömdes köparen verkligen af flertalet af Högsta Domstolens ledamöter att utbetala det, men minoriteten förklarade, att saken hänförde sig till stadgandet om förbud att låta inflyta vite för uteblifven betalning, och den uppfattningen hyser också jag för min del. När den saken afgjordes, var köparen emellertid icke försatt i konkurs. Annorlunda gestaltar sig förhållandet, om personen kommit i konkurs, ty då gäller det icke blott de personers rätt, mellan hvilka aftalet ingåtts, utan äfven tredje mans rätt, och en så vidsträckt rättsgrundsats, som att två personer skulle ega ingå sådant aftal, som kränker tredje mans rätt, finnes icke i lagen, ehuru man här har velat etablera en dylik grundsats.

En ärad talare på vestmanlandsbänken, som ville förfäktat aftalens frihet, nämnde, att man kunde utgifva skuldsedlar till högre belopp än verkliga fordran och derigenom betinga sig högre betalning. Jag har äfven sett ett sådant fall i konkurs. En person

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

hade att fordra, jag tror det var 100 kronor. Han ville betinga sig förmånsrätt, men då detta icke var tillåtligt enligt lag, sökte han kringgå lagen på det sätt, att han lät gifva sig såsom hypotek en annan af gäldenären sjelf utfärdad revers på 1000 kronor. Han tänkte då: "jag får full betalning, afven om konkursen endast gifver tio procent i utdelning." Men denna åtgärd blef af domstolen ogillad; den ansåg icke, att det kunde beredas honom förmånsrätt på det sättet. Men om deremot, i fall man sålt spik och lemnat 65 % rabatt, konkursen gifver 75 % i utdelning, så skulle man få full betalning och mer än 20 % derutöfver. Det kan ju icke vara rätt, och jag har talat med många affärsmän, hvilka nästan alla utan undantag hafva i denna sak gifvit det svar, att det nuvarande systemet är ett oeffterrättlighetssystem, som hindrar den redbare affärsmannen att göra sådana affärer, som han önskar.

För några år sedan framkastade en köpman helt naivt den begäran, om jag icke skulle vilja väcka förslag, att man skulle få förmånsrätt i konkurs för fordringar på försäljning af kaffe och socker. Jag frågade honom då: "huru skulle Ni kunna motivera en sådan framställning?" "Jo", svarade han, "vi sälja alltid netto, vi lemna aldrig rabatt, och i konkurs kunna vi för den skull icke bevaka mera än det verkliga priset; andra åter bevaka bruttopris, och derigenom beredes dem en bättre rätt på vår bekostnad." Detta är ju fullt riktigt resonneradt, men icke vågade jag derföre föreslå, att han skulle få förmånsrätt för sitt kaffe och socker, ty det rätta är ju att hvar och en får bevaka sin *verkliga* fordran.

I likhet med en annan talaré måste jag bekänna, att detta missbruk af rabatt på senare tider har betydligt utvecklats sig. Ser man efter, hvarifrån det är hemtadt, så uppgifves det, att det kommit från England och begagnas i synnerhet, när man vill göra affärer med obekanta personer, i det att man då bestämmer en högre rabatt. Om jag nämligen gifver 50 till 60 % rabatt, så är det troligt, att konkursen gifver så pass i utdelning, att jag kan blifva betäckt för min fordran.

Jag hörde den anekdot, som den ärade talaren från Dalarne omtalade. Den är mycket karakteristisk. Jag har dock förut hört denna berättelse något annorlunda: en handlande hade ett reseombud; denne hade använt allt bemödande för att återfå lemnade varor i en konkurs, och han väntade sig beröm för detta; när så han kom hem och omtalade saken, frågade principalen honom: "huru mycket gifver konkursen i utdelning?" "25 %", svarade ombudet. "Då", sade principalen, "var herrn ett nöt, som tog tillbaka varorna, ty vi hade ju förtjent ändå; en annan gång skall herrn vara så god och skaffa sig förhållningsorder, innan herrn tager tillbaka varor."

Jag kan för min del icke finna annat, än att lagförslaget hvilar på en fullt rättvis grund, och att lagen ingalunda är i strid mot de rättsprinciper, som förut finnas i svensk lag.

Hvad särskildt Norge beträffar, har jag hört af flere affärsmän, att man der rent af betraktar såsom försök till bedrägeri,

om någon vill betinga sig betalning för rabatt vid konkurs, och att, om det upplyses, att man bevakat rabatt, bevakningen blir af domstolarne underkänd. Med den nu gällande lagstiftningen hos oss tror jag icke, att någon domstol kan underkänna sådan rabatt, äfven om denna anses vara moraliskt oriktig. Skall då lagstiftningen icke kunna göra något för att hämma och afskaffa ett moraliskt ondt! Om det nu kan lyckas, vet jag icke. Jag har icke varit med, när formuleringen af förslaget inom Utskottet egde rum. Jag vill derföre icke göra någon anmärkning mot förslaget, utan anhåller om bifall till detsamma. Skulle det vid granskning i Högsta Domstolen framställas anmärkingar mot redaktionen, så kunna vi möjligen vänta ett motförslag — i hvilket fall som helst tror jag saken vara så vigtig, att någon åtgärd af lagstiftningen måste vidtagas.

Tillägg till
§ 117 *Konkurs-*
lagen.
(Forts.)

Herr Wallenberg: En talare på dalabänken har underhållit Kammaren med en anekdot, som skulle innebära, att en säljare här i hufvudstaden hade klandrat sitt ombud på annan ort för ett förfaringssätt, som denne i god tro vidtagit, i det han icke lemnat ut försålda varor, emedan han hade inhemtat, att köparen var konkursmessig och icke skulle kunna i betalning lemna mera än 25 % utdelning till sin kreditorer. Jag ber att få nämna, att äfven jag har hört denna anekdot, men att det var för några och trettio år sedan, då jag först kom på kontor, och då berättade man den, såsom något, som redan för länge sedan hade passerat. Under den tid, som sedan dess förflutit, har ganska mycket tilldragit sig, och ganska mycket har förbättrats i handelskoutymen, och förfaringssättet mellan köpare och säljare derigenom att man i allmänhet öfvergått från bokfordringar till vaxelaccepter och denna omständighet är en bland dem, som göra, att man kan hoppas på förbättring äfven gent emot sådana missbruk, som detta lagförslag är afsedt att stäfja. Helt och hållet afhjelpa ofoget kan icke lagförslaget, ty det är möjligt, att vi hafva ett emotse en återgång till sämre kreditbruk, enär hos Bevillnings-Utskottet ligger en kunglig proposition om "stämplar på vaxlar", hvilken om den beklagligen skulle antagas, kommer att drifva bort vaxlarna ur rörelsen; och då blir det naturligtvis en försämring, som man kan emotse i det nu ganska väl ordnade kreditbruket. Men det är ändock icke så alldeles säkert, att Riksdagen har lust att inslä på en sådan väg, allrahelst som förslaget derutinnan icke ens innebär annat än ett afskräckande hot att gå vidare på en sålunda beklagligt beträdd bana.

I afseende på detta lagförslag särskildt har man dermed försökt stifta en lag mot rabatt — jag kallar det med flit icke rabatt-system, ty det förtjenar icke benämningen "system"; det är deremot det mest beklagliga missbruk af en form, som vid köpeaftal kan användas. Låt vara att, när jag lemnar till en köpare en priskurant, jag säger: "mitt diskonto är i allmänhet 5 %; ni får 6 % afdrag för kontant betalning"; det kallar jag icke rabatt, utan det är "fair play" och om priset är uppgjordt för 3 måna-

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

der, är det en fullt berättigad andel i aftalet, men när fråga är om en rabatt så beskaffad, att den skall skydda säljaren under alla eventualiteter mot all slags risk, hvilken han bedömer efter köparens beskaffenhet och den kredit och moralitet, som denne har eller icke har, då är det en helt annan sak, och då är man alldeles inne på villovägar. Jag kan för min del icke se annat, än att detta tillvägagående är högst beklagligt, ty det leder från hvad man bör eftersträfvä i all verksamhet, nemligen redbarhet, och det är detta, som gör, att jag icke kallar det *system*, emedan det, enligt mitt förmenande, icke kan kallas något annat än rent af *missbruk*. Jag är likväl skyldig att säga, att detta missbruk är i aftagande, hvilket är en följd af den stigande moraliteten inom köpmannaverlden och den stigande upplysning om personer, som man nu lättare kan få genom alla banker och deras afdelningar; ty der kan man erhålla upplysningar, hvilka tillhandahållas räkningshafvare utan all kostnad, och denna omständighet underlättar betydligt, att man icke behöfver löpa så stor risk och icke heller behöfver bestämma ett pris, som man aldrig menat få betaldt, utan som man blott uppgifvit för att få en större utdelning i händelse af konkurs.

Emellertid är det, såsom Herr Samzelius har anfört, "en fasa för detta system", och det har öfvergått till en tro, att dessa missbruk kunna afhjelpas genom en lagstiftning. Det är icke i går utan rätt länge sedan, jag först hörde denna fråga bringas på tal såsom ett önskningsmål och det i en förening, som i vanliga fall är ganska upplyst och liberal och icke på något sätt anser, att man skall stifta någon undantagslag för affärsverlden.

Jag medgifver, att, såsom en föregående talare yttrat, konkurslagen skulle kunna tarfvä omarbetning och att den är högst beklaglig i många delar, men när man nu anser sig vilja försöka afvänja från ett missbruk af rabatt genom att införa ett nytt stadgande, sådant som Lag-Utskottet här har föreslagit, kan jag för min del icke se, hvad Riksdagen skulle äfventyra genom att bifalla ett dylikt förslag eller biträda en sådan önskan.

Jag medgifver gerna, att, gent emot den flinthårda juridiken, man skulle kunna säga, att aftal mellan köpare och säljare äro fullt fria. Men det finnes något, som jag tror heter *pactum turpe*, och jag kan icke annat än hänföra sådana aftal till denna rubrik, i de fall då säljarens afsigt varit att i konkurs tillskansas sig oberrättigade fördelar på medfordringsewares be kostnad. Derföre tror jag, att det vore önskligt, när känt är, att Andra Kammaren bifallit Lag-Utskottets betänkande, om äfven Första Kammaren ville skänka sitt bifall dertill. Försöket gör ingen rubbning i för öfrigt gällande juridiska principer eller i bestående förhållanden i allmänhet, men det kunde ju vara bra, om det skulle kunna åtminstone afvänja från ett missförhållande inom handelsverlden; jag anhåller derföre om bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Berg: Jag får bedja om ursäkt, att jag ånyo begär ordet i denna fråga, men jag har ansett mig pligtig att göra det

till följd af en direkt uppmaning från min ärade vän på vestmanlandsbänken.

När jag sist hade ordet kom jag icke att tänka på porslinsfabrikernas priskuranter och därför fick jag den frågan af honom hvad jag menade med öfverflödighetsartiklar. Jag vill svara den ärade talaren, att dit vill jag icke hänföra porslin. Men jag har en liten räkning ouppgjord med honom med afseende på det af honom så förträffligt ansedda, att han har dessa höga rabatter uppförda på fakturan öfver dessa alster. Han sade, om jag icke misstager mig, att det vore en fördel för köparne att hafva 25 till 30 % högre prisnotering på priskuranterna, och att det äfven vore en fördel för försäljaren, i ty att denne kunde i eventuella fall rädda sig från förlust. Men den ärade talaren glömde en vigtig omständighet i den der vackra försäkringen, att det skulle vara fördelaktigt för både den konsumerande och minuthandlanden; han glömde gumman, som står der och skall köpa sin kaffekopp och ser på priskuranten, att köpmannen förtjenar intet, då hon dock gifver honom 30 % i vinst. Blir icke hon förd bakom ljuset och är det icke just den stora allmänheten, som blir förd bakom ljuset med dessa priskuranter? Jo, det är icke svårt att begripa; och då så är, får jag för min del uttala den satsen, att det är mycket bättre, att köpmannen tager en måttligare förtjenst, än att genom en priskurant, som icke är sannfärdig, tillnarrar sig 30 till 40 % vinst. Då är det mycket bättre att rent ut öka på 30 % och säga, att det är den förtjenst, han vill hafva. Men jag vill säga honom ännu en sak, som han kanske icke har reda på, och det är att man både i städerna och på landsbygden kan få köpa af hans porslin för 10 till 15 % under priskuranten, om man betalar kontant. Hur blir det då med det förträffliga i att man har fixa pris i priskuranten? Jo, då får folket den föreställningen, att köpmannen är nog liberal att gifva rabatt af sina egna penningar, men så barnslig är väl knappt någon, att han tror sådant, och då kommer man slutligen under fund med, att det måtte vara något högst besynnerligt med den der priskuranten.

För öfrigt må jag tillåta mig nämna, att, så vidt min uppfattning är riktig, man begått något misstag, då man här i dag talat om, att denna lag skulle lägga ett band på det fria aftalet. Det har förslaget icke gjort eller afsett, lika litet som att lägga band på rättigheten och friheten att få trycka hvilka priskuranter som helst man vill, utan frågan gäller helt enkelt: när denna fatalitet inträffar, att det blir konkurs, skall den, som har beviljat 50 till 60 % rabatt med kredit, i konkursen sedan få bevaka hela fakturabeloppet, hvaraf följden skulle blifva, att han, som lemnat varor för endast 40 %, men rabatt till 60 %, skall kunna bevaka och få utdelning för fulla 100 %? Det är detta jag påstår icke vara sundt och moraliskt rätt inför den sunda affärsynpunkten. Låt vara, att det är trehundra år gammalt, så kan det likväl likasom så mycket annat, som har århundradens häfd, ändock få ramla, när man måste erkänna, att det är i princip origtigt.

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

Talaren sade, att dessa högre rabatter egentligen endast förekomma hos utländska affärsmän. Nå ja, om så är, så är det så mycket önskvärdare, att Utskottets förslag går igenom, på det att icke en hop utlänningar må komma hit till landet och i konkurser bevaka efter sina fakturors fulla pris, då de lemnat 50 till 70° rabatt. Det är ett skäl, som talar för Utskottets förslag, i stället för att den ärade talaren menade, att vi icke hafva med den saken att göra, derföre att det är fråga om utlänningar.

När emellertid så mycket redan blifvit taladt i denna fråga, och jag för min del har af den siste ärade talaren blifvit ännu mera styrkt i min öfvertygelse, att man med mycket godt samvete kan bifalla Utskottets förslag, vill jag vidblifva mitt förra yrkande, och sedan Andra Kammaren för sin del redan har antagit Utskottets förslag, ber jag att fortfarande få yrka bifall till detsamma.

Rop hördes nu på proposition.

Grefve Mörner: Det har debatterats så länge i denna fråga, att jag icke undrar på, om Kammaren blifvit litet otålig; men då jag reserverat mig, vill jag icke, att man skall kunna säga, att jag krupit bakom de andra talarne med min åsigt, och jag anhåller derföre att få säga några ord.

Man måste då erkänna, att det stundom synes omöjligt att draga några slutsatser, af hvad som händt, till hvad som skall hända. Två gånger förut har Lag-Utskottet afstyrkt ett sådant förslag som det nu föreliggande, och två gånger har Kammaren bifallit denna afstyrkan, den ena gången utan och den andra gången efter en kort diskussion. Man skulle då, synes det, kunna tro, att samma öde äfven i dag skulle vänta motionen, men, att döma af hvad man hört och erfarit, synes förhållandet denna gång blifva ett annat. Först turnerar Lag-Utskottet, då det nu tillstyrker förslaget, och sedan synes Kammaren vilja turnera genom att antaga Utskottets hemställan. Ty värr kan jag nemligen icke neka till att förslaget synes hafva vunnit sympatier i hög grad inom Kammaren likasom inom Medkammaren.

Man har här talat så mycket om *sunnt* och *osundt*, att jag börjar betvifla, att det verkligen ligger något sundt i Lag-Utskottets hemställan. En grundprincip är väl ändock, att samhället bör i möjligaste mån akta sig för att ingripa i den enskildes lif och affärsförhållanden. Hvilket fall föreligger här? Jo, att en person säljer till en annan och säger, att, om han får betaldt inom tre månader, så kostar det så mycket, men inom fyra månader så mycket och inom sex månader eller kanske ett år så mycket. Men icke är det väl något så osundt i detta! Det måtte väl vara hans ovilkorliga rättighet att göra det. I ena fallet löper han liten, i andra fallet större och i det tredje fallet ändå större risk. Kan man nu begära, att en industriidkare eller en, som säljer varor, skall, i händelse af så olika möjligheter att göra någon förlust, icke betinga sig olika betalningsvilkor, utan

blott helt beskedligt säga: "det är mycket sundt, att jag förlorar"? Ja, kanske köparen skulle anses böra kunna säga: "det är sundt, att jag vinner"; men jag vågar påstå, att sådan vinst alldeles icke vore sund för dem, som drifva större fabriksrörelser, och hvilkas verksamhet derigenom kan blifva i ganska väsentlig grad inskränkt och må hända rent af omöjliggjord.

En talare i närheten af mig fälde yttranden, hvaraf jag drog den slutsats, att han stod på samma sida som jag — men ett, tu tre, om någon människa blef öfverraskad, så var det jag, ty jag trodde, att han skulle yrka afslag, men i det stället yrkade han bifall till Utskottets förslag. Han talade om, att i praxis de höga rabatterna förminskats, och att vextlar blifvit införda, och allt tycktes vara godt och väl — och då väntade jag, att han skulle anse Utskottets förslag onödigt. Nej, då kom väl någon slags sundhetskänsla med, jag vet icke hvarifrån, och på den grunden fann han sig kunna yrka bifall, ehuru man tydligen kunde vänta ett afslag, på hvad han ansåg skulle lägga hinder i vägen för vextlars fortfarande användning. Är det nu verkligen så, att man kränker andras rätt? Hvilkas rätt skulle man kränka? Jag vet icke hvilka människors. Att personer, som hafva affärsförhållanden, ingå aftal med hvarandra, kan väl i och för sig icke vara kränkande för andra. Man kan verkligen säga så mycket i denna fråga, men man har, såsom sagdt, här talat så mycket om sundhet och osundhet, att man tyckes hafva glömt, att samhället bör hafva sunda lagar. Jag skall således säga herrarne, hvad som icke är sundt för ett samhälle, och det är då lagstiftningen börjar på ett otjenligt sätt ingripa i enskilda förhållanden och granska sådana saker som handelsmäns affärsverksamhet, hvilken, om den icke är brottslig, bör få vara fri. Jag kan icke heller se, huru denna lag skall kunna tillämpas. Skall man endast hafva det lägsta priset utan något för risken? Skall man nu begära, att affärsmän icke skulle på något sätt få möjliggöra att skydda sig; skall man helt och hållet trampa under fötterna denna deras rättighet och blott låta dem få göra affärer utan möjlighet att dervid kunna rädda sig undan allt för stora förluster? Jag vågar hemställa, om sådant är ett uppmuntra affärslifvet och att införa ett sundt förhållande? Är detta sundhet, då kan jag för min del icke begripa, hvad sundhet vill säga! Detta ingripande i affärsverldens verksamhet anser jag vara så betänkligt och af en så svår och djupt ingripande art, att jag på det högsta skulle beklaga, om denna lag komme att gå igenom. Deremot är det frivilliga aftalet om rabatt inom affärslifvet icke något *pactum turpe*, såsom en talare behagade kalla det. Han tycktes icke hafva klart för sig, hvad som menas med ett *pactum turpe*. Det är ett sådant aftal, som är grundadt på bedrägeri; men här är fråga om ett aftal, som är fullt klart, och utan hvilket den andre kontrahenten aldrig skulle hafva fått dessa varor. Ett sådant *pactum* är icke *turpe*, det är icke annat än ett öppet och ärligt aftal, som ingen skulle blygas för att godkänna, och som är ingånget med öppen och fri vilja å ömse sidor.

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

Jag får för min del yrka afslag på Lag-Utskottets betänkande, som jag haft glädjen vara med om att i annan riktning biträda två gånger förut, fast jag nu nödgats reservera mig deremot.

Herr Bergström: Jag ber Kammaren om ursäkt, att jag för andra gången tager till ordet; men då saken är vigtig, och vi se, att något aftonplenum icke är anslaget, samt vi säkerligen medhinna att bringa detta ärende till slut på förmiddagen, har jag icke tvekat att å nyo begära ordet.

Inom detaljhandeln torde väl de flesta helst köpa hvad de behöfva i de bodar eller butiker, der varuprisen äro fixa, och icke der, hvarest det är fritt utrymme för prutning. Förhållandet torde vara något så när samma inom den stora affärsvärlden och varuförsäljningen. Om det vore regel, att hvarje vara, som inom de stora affärerna såldes och köptes, betalades kontant, så behöfde ju någon rabatt icke ifrågakomma; men är det regel, såsom i vårt land, att köparen fordrar kredit af säljaren, så synes mig den rabatt fullt berättigad och laglig, som motsvarar räntan på varans köpeskillning under den tid, på hvilken kredit lemnats; och inom många affärgrenar lemnas heller icke större rabatt än denna. Såsom Herr Wallenberg anmärkte, är detta den rätta rabatten; det andra så kallade rabattsystemet är icke något system utan en hopgyttring af godtycke.

Nu är det emellertid icke ligkiltigt, om inom vissa grupper af industrien den högre rabatten är sedvanlig, men deremot icke inom andra, der man endast lemnar sådan rabatt, som den jag tillåtit mig karakterisera såsom legal. När dessa olika grupper konkurrera med hvarandra i en köpares konkurs, blir ju följden den, att den, som medgifvit högre rabatt, men bevakar hela köpeskillningens belopp oförminskadt, vinner en obehörig förmån på bekostnad af dem, som icke medgifvit sådan rabatt. Det är sagdt, men synes åter behöfva sägas, att här icke är fråga om att inskränka det enskilda aftalets frihet. Det är ingenting, som hindrar köpare och säljare att öfverenskomma om hvilken rabatt som helst, och det är heller ingenting, som hindrar säljaren att i konkursen bevaka hela köpeskillingsbeloppet utan afdrag för rabatt; det stadgas endast, att vid utdelningen han icke får mera, än hvad som kan anses utgöra det verkliga värdet för varan, det vill säga, att han icke får en utdelning, som länder medborgnärerne till skada och förfång. Så vidt jag kan förstå, innebär detta icke någon inskränkning i eller någon fara för aftalets frihet.

Herr Stråle menade, att man ännu icke i vårt land kommit till detta missbruk af rabatten, utan att det vore endast i den utländska affärsvärlden, som detta missbruk florerade, men en ledamot, som sitter i närheten af oss båda, har upplyst, att man inom en viss affärgren här i Sverige beviljar 70 % rabatt, och en annan ledamot af Kammaren har lemnat den upplysningen, att vid ett tillfälle gifvits ända till 90 % rabatt. Jag tror icke heller, sedan således visats, att detta missbruk af rabatt är vanligt i vårt

land, att jag kan medgifva, att det är urgammalt. Visserligen behagade Herr Stråle påstå detta, men jag tror dock, att det är först under senare tider, som detta missbruk uppkommit.

Jag hembär emellertid min varma tacksägelse till alla de affärsmän, som uttalat sig i denna fråga. Jag tillstod i mitt första anförande, att jag med en viss tveksamhet föreslagit detta stadgande, och att jag därför önskade, att de i affärsförhållanden mera hemmastadde måtte yttra sig i frågan; och då de meningar, som derefter blifvit uttalade, öfverensstämma med förslaget, får jag ännu en gång påyrka bifall till Lag-Utskottets nu föreliggande förslag.

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

Ropen på proposition förnyades.

Herr Peyron: Jag tillåter mig hålla före, att de fleste, ja, jag vill säga alla talare, som i den nu föreliggande frågan talat mot Utskottet, med flit eller icke blandat bort hela frågan. De hafva påstått, att genom den föreslagna lagförändringen skulle förhindras det fria aftalet mellan köpare och säljare. Detta är likväl alldeles icke fallet. Jag för min del vill icke påstå, att det är ett "sundt" förfarande att sälja med sådan rabatt, men det existerar, och ingen lag kan förhindra det. Men hvad här nu är fråga om, det är, huruvida vid en konkurs säljaren skall få bevaka en fordran, som han effektivt icke har. Om jag säljer en vara till ett visst pris mot 20, 25, ja 30 eller endast 6 eller 7 procent rabatt, har jag efter *mina* begrepp om det moraliska och sunda icke större fordran än det, som återstår efter afdrag från det högre beloppet af rabattbeloppet, och kan således icke vara moraliskt berättigad att i konkurs bevaka detta högre belopp. Deri ligger egentligen hufvudfrågan och anledningen till Utskottets beslut, att säljaren icke bör få jemte öfrige borgenärer i köparens konkurs bevaka denna högre fordran, som han effektivt icke har.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå, samt förklarade sig anse den förra propositionen besvarad med öfvervägande ja.

Herr *Stråle, Holdo*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets utlåtande N:o 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet.

Tillägg till
§ 117 Konkurs-
lagen.
(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—62;
Nej—29.

Förslag om
ändrad lag-
stiftning ang.
patent.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 27, i anledning af väckta motioner om ändrad lagstiftning angående patent.

Herr Bergström: Då jag låtit anteckna mig såsom reservant vid detta betänkande och dock icke antydt i hvad hänseende jag är skiljaktig från Utskottet, är det en skyldighet både mot mig sjelf och mot denna Kammare att yttra några ord derom.

Utskottets betänkande gifver vid handen, att Kongl. Maj:t den 11 Maj 1877 tillsatt en komité för att utreda, huruvida och i hvilka fall patentskydd vore berättigadt och för vårt land gagneligt samt derest sådant skydd fortfarande skulle anses nyttigt och behöfligt, utarbeta förslag till förordning i ämnet.

Denna komité afgaf sitt underdåniga förslag den 6 November 1878. Kommerskollegii utlåtande, som inforrats, afgafs den 21 Juli 1880 och Högsta domstolen yttrade sig den 12 Oktober 1881. För närvarande hvilar ärendet hos Kongl. Maj:t.

I förbigående anser jag mig böra omtala, att tillsättandet af denna komité var föranledt af en underdånig framställning från Kommerskollegium af den 30 December 1876. Jag nämner detta derför att jag vet, att åtskilliga ledamöter inom Riksdagen med oblida ögon se, åtminstone hafva sett detta kollegium. När detta embetsverk, på sätt sålunda här skett, visat sig hafva följt med näringslivet och påpekat dess behof, bör detta dock tacksamt erkännas.

Hvad nu angå de motioner, som föranledt detta betänkande, får jag tillkännagifva, att jag är ense med Utskottet i det hänseendet att dessa motioner icke böra bifallas. Den ena motionären Herr P. M. Larsson i Löa har nemligen rent af föreslagit ändringar i den bestående lagen. Om än omförmälda lagstiftningsarbete icke synnerligen fort framskridit, förefaller det mig dock, att det är så nära sin afslutning, att det vore i högsta grad olämpligt att besluta förändringar i den gällande lagen.

Den andre motionären, Herr Sandvall, har föreslagit en skrivelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes åt sakkunnige män uppdraga utarbetandet af nytt förslag till patentväsendets ordnande; och har motionären tillika förmenat den nu befintliga utredningen vara ofullständig. Jag fruktar för att han här förväxlat det *förslag* som komitén framställt med den *utredning* som komitén lemnat. Utredningen är sannerligen icke ofullständig. Om än förslaget icke behagar motionären och kanske ej heller åtskillige inom ingenjörsverlden, är dock Kongl. Maj:t i tillfälle att på grund af den utredning komitén har lemnat föreslå eller meddela sådana

bestämmelser, som Kongl. Maj:t finner lämpliga. Jag kan således icke heller vara med om denna skrifvelse, hvarigenom man begär tillsättande af ännu en komité i detta ärende.

Den siste motionären har emellertid i sitt förslag framkastat den tanke (fastän samma tanke icke fått något uttryck i den så kallade klämman) att det vore önskligt att åtgärder må vidtagas så skyndsamt sådant låte sig göra, för att med grannländerna Norge och Danmark kunna få öfverenskommelse träffad om en för de tre skandinaviska länderna gemensam patentlagstiftning. Detta är en tanke, som jag, om den kunde finna någon anklång i denna Kammarer, vore villig att understödja. Kammaren har sig bekant att Riksdagen i skrifvelse af år 1876 hos Kongl. Maj:t anhöll om utarbetande af en ny handelslagbok med önskan tillika, att Kongl. Maj:t måtte egna nådig omsorg derät, att denna handelslagstiftning blefve, så vidt möjligt för de tre nordiska länderna gemensam. Kammaren känner ock, att på grund deraf en komité utarbetat förslag till gällande vexellag för dessa tre länder. Kammarer känner också, att under utarbetande af en sammansatt nordisk komité äro förslag till förordningar dels om firma och procura och dels om skydd för varumärken och modeller. Skulle här finnas något hopp om att man med afseende på patentlagstiftningen ville beträda samma väg, skulle jag vara villig att derom framställa förslag. I sådant hänseende vill jag nämna att vid nationalekonomiska föreningens sammanträden i November och December 1880 höjde sig många röster för denna åtgärd, emedan ju större område en patentlag omfattar desto bättre är det. Vidare var frågan före vid det allmänna nordiska juristmötet i Köpenhamn 1881. Äfven der höjdes mäktiga stämmor för denna åtgärd, fastän, med afseende derpå att ärendet förekom vid slutet af mötet, och att i denna lagstiftning ingingo åtskilliga mera tekniska saker, mötet icke ansåg lämpligt att fatta någon resolution i ämnet. Alltså om jag finner något understöd för en anhållan hos Kongl. Maj:t att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om icke denna lagstiftning kunde göras till föremål för gemensam behandling för de tre nordiska länderna, vill jag i sådant hänseende framställa förslag.

I öfrigt har jag haft ett annat ändamål med min reservation, nemligen att framhålla eller gifva impuls till en öfverläggning om de bästa grunderna för en blifvande ny patentlagstiftning till ledning för regeringen vid bedömandet af representationens åsigt i frågan. Det är nemligen bekant, att åtminstone inom ingenjörsvärlden icke råder någon stor belåtenhet med det förslag, komitén framställt. I synnerhet anser man, att det så kallade förpröfnings-systemet, som gjort sig gällande i Amerika och äfven i den nya tyska patentlagstiftningen, bort i vidsträcktare mån tillämpas i det svenska förslaget. Komiterade hafva till och med erkänt, att det varit önskligt, att man kunde i vidsträcktare mån införa detta förpröfningsystem äfven hos oss. Men detta system förutsätter ett mycket talrikt embetsverk med sakkunnige personer i alla riktningar af industrien, och därför hafva komiterade skyggat tillbaka för detsamma. Mig förefaller dock saken så vigtig, att jag anser,

*Förslag om
ändrad lag-
stiftning ang.
patent.
(Forts.)*

att, om man kunde befördra den svenska industriens utveckling genom införandet af förpröfningsystemet i vår patentlagstiftning, man icke borde rygga tillbaka för kostnaderna. Ty en god patentlag verkar derhän, att ett lands industri blifver mera originel och icke inskränker sig till ett tomt kopierande af andra länders modeller, såsom förhållandet var i Tyskland ända till dess den nya patentlagen derstädes infördes. Och vidare är det ansett såsom af erfarenheten bekräftadt, att endast en någorlunda nöjaktig förpröfning är i stånd att förmå kapitalisterna att placera sina kapital i exploiterande af nya uppfinningar. Inskränker man sig till att endast föreskrifva anmälan och inregistrering af nya uppfinningar och derå grunda patenträtt utan pröfning af de materiella villkoren för en sådan rätt, äro kapitalisterna icke benägna att använda sina kapital till utförande af patenterade uppfinningar.

Jag framställer för närvarande icke något yrkande.

Herr Svanberg: Sedan Lag-Utskottets högt värderade ordförande så fullständigt yttrat sig i den fråga som nu är föredragen, torde det vara öfverflödigt att vidare orda derom, i synnerhet om det är sant, såsom här blifvit för mig sagdt, att Utskottets betänkande, innefattande ett afstyrkande å motionen, redan blifvit af Andra Kammaren antaget. Men då jag inom Lag-Utskottet låtit anteckna mig som reservant mot detta betänkande, må det också tillåtas mig att nu angifva de skäl, som föranledt mig till denna reservation. Om ett närmare samband än som nu eger rum uti industriella förhållanden emellan Sverige, Norge och Danmark är önskvärdt, så torde man få medgifva att en god början dertill kunde åstadkommas om en för dessa länder gemensamt gällande patentlag blefve antagen; och då frågan om en ny patentlag för vårt land ligger, såsom det heter, på Kongl. Maj:ts bord, eller kanske också annorstädes bortgömd, allt sedan år 1876, då denna fråga å nyo väcktes, eller rättare sagdt 1878, då hon kom till regeringen, skulle det väl icke hafva skadat, om en skrifvelse afgått till regeringen med vördsam anhållan att frågan måtte tagas i nådigt betraktande; med framhållande derjemte af den stora fördel, som otvifvelaktigt skulle ligga deri, att patentlagstiftningen blifver gemensam för de tre nordiska länderna. Hufvudsakliga skälet likväl, hvarför jag önskade den skrifvelse hvarom här är fråga, är att jag dels sjelf tror mig veta och dels af flera sakkunniga personer fått höra att patentlagstiftningen har på hvarje lands industri ett ganska beaktansvärdt inflytande.

Något yrkande har icke heller jag nu att framställa, utan lemnar frågan, såsom redan uti Andra Kammaren afslagen, åt sitt öde till en kommande Riksdag, så vidt icke regeringen skulle bereda oss den angenäma öfverraskningen att dessförinnan välvilligt taga densamma om hand.

Herr Bäckström: Att en ny patentlag är både önskelig och behöflig, derom äro alla ense; men Lag-Utskottet har icke ansett de i detta ämne väckta motioner vara af beskaffenhet att leda till

frågans rigtiga och lyckliga lösning. Den ena af dessa motioner föreslår bestämda förändringar i den nu gällande patentlagen. Den andra åter, att en skrifvelse skulle aflåtas till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes åt sakkunnige män uppdraga utarbetandet af nytt förslag till patentväsendets ordnande. Dessa många skrivelser till Kongl. Maj:t anser jag i allmänhet icke vara mycket att stå efter, och särskildt i förevarande fall synes det mig vara högst ogrannlaga att komma med en sådan skrifvelse, då Riksdagen redan en gång i samma ämne aflåtit en skrifvelse till Kongl. Maj:t, en komité i anledning deraf blifvit af Kongl. Maj:t tillsatt samt ett förslag till ny patentlag för närvarande är under utarbetande. Hvad åter angår en talares yttrande, att det vore både önskvärdt och nyttigt att erhålla en gemensam patentlagstiftning för alla de tre nordiska länderna, anser jag väl äfven att så kan vara förhållandet, men då nu särskildt för Sverige en ny patentlag är synnerligen af behovet påkallad, och det naturligtvis måste vålla en ännu längre tidsutdrägt med erhållande af en dylik lag, om den skulle biträdas af alla tre nordiska länderna, anser jag mig för närvarande böra vördsamt yrka bifall till Utskottets förslag.

*Tillägg till
ändrad lag-
stiftning ang.
patent.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Hederstierna: Det var i två hänseenden reservanten sade sig hafva framställt sin reservation. Denna gick först derpå ut att framhålla önskvärheten af, att patentlagstiftningen blefve gemensam i alla tre nordiska länderna. Detta mål är ju utan all fråga mycket önskvärdt, men här gäller det först och främst att få en ny patentlagstiftning så fort som möjligt för vårt land, och då, såsom den förste talaren äfven antydde, det af reservanterna afsedda mål icke skulle kunna vinnas annorledes än genom en internationell konferens, skulle derigenom sjelfva det hufvudsakliga målet blifva för lång tid undanskjutet. Af högsta vikt är det deremot att vår patentlagstiftning kommer i nära öfverensstämmelse med motsvarande lagstiftning i grannländerna och särskildt i brödrariket Norge. Med hänsyn dertill har också Expeditionschefen i Civildepartementet varit afsänd till Kristiania för att taga kännedom om de pågående arbetena med införande af en ny patentlag derstädes. Äfven i Norge har för sådant ändamål en komité varit tillsatt, som i förliden Mars månad fick sitt betänkande färdigt. Detta betänkande har blifvit den svenska regerings delgifvet och går derpå ut att uttala såsom hufvudsak för patents meddelande icke ett fullkomligt förpröfningsystem såsom i Amerika, hvilket ju äfven den förste talaren ansåg vara för strängt, utan ett slags uppbudssystem, som är tillämpadt i Tyskland och kan anses såsom en medelväg mellan annämnings- och förpröfningsystemen. Det är all sannolikhet för att detta medelvägsystem kommer att blifva antaget i Norge, och det kanske vore skäl att äfven införa detsamma i vår patentlagstiftning. Derigenom skulle enhet i detta afseende de båda rikena emellan, hvilket ju var det mål den förste talaren med sin reservation afsåg, kunna vinnas.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och Utskottets hemställen bifölls.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar efter Kammaran åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
